ҮҮСХЭЛШЭДЫЕ ЭГЭНӨӨР ДЭМЖЭЭ!

...-1400 килограмм hү үнеэн бүриhөө haaxaбди, haargahaн ...өө 80 гаран процентыень нэгэдэхи сортоор гүрэндэ ...тулөө оролдохобди гээд Хориин haaлишад мэдүү-...дэр ашаг үрэ туйлахын тулөө фермэ, отара, гүүртэ-...эй коллективүүд хамтын подрядай гуримаар ажалаа эр-... үбэлэй үедэ haaлиин фермэнүүдтэ ашаглагдаhан це-...гуримаа алдахагүйн тула зунай байрануудта эртэhээнь ...ньhон хэрэгсэлнүүдые тодхохо ушартай болоно.

...шоднай энэ зундаа 5440 тонно ноохо хайшалжа, гүрэн-...гаддаха юм. Энэмнай мүн лэ бэлэн хэрэг бэшэ. Түргэн ..., гээлтэ хоролтогүйгөөр «сагаан алтаяа» хуряахын тула ...олэй хүдэлмэриие мүнөөнhөө эхилхэ шухала.

...улжа байhан малдаа тэжээл бэлдэлгэдэ өөhэдөө хабаа-... малшад үнгэржэ байгаа үбэлжэлгэдэ эрхим дүнгүүдые ..., тэдэнэр мүнөөшье жэл энэ амин шухала хэрэгтэ эдэб-...ээр оролсохо байха. Энэ үүсхэл недондо мүн баhа Хо-... малшад гаргаа hэн, харин мүнөө жэлдэ энэ үнэтэ үүс-...республикымнай бүхы малшадай уялгата хэрэг болохо ...эй.

...шадай иимэ харюусалгатай социалис уялгануудые аба-...айтада, колхоз, совхозуудай партийна, профсоюзай, ком-...ной организацинууд малшадай дунда эмхидхэлэй, ойл-...жын хүдэлмэри ябуулха, малшадай ажаhуудалай хэрэг-... хангаха, элүүрые хамгаалгын, худалдаа наймаанай, со-...ультурын талаар эрилтэнүүдыень бүрин дүүрэнээр хан-...эрэгые сахиха, хүн бүхэндэ сэдьхэлээ ханан ажаллаха байдал олгохо уялгатай.

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-hээ гарана | № 113 (16336 | 1983 оной майн 14, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

БУРЯАДАЙ АССР 60

Буряадай АССР-эй литература болон искусствын үдэрнүүдые үтүүлэн

МАГТААЛТАЙ, АМЖАЛТАТАЙ БУСААРАЙГТЫ!

Үсэгэлдэр үглөөгүүр Улаан-Үдын аэропортдо зон хэзээ хэзээнэйхиhээ олон мэтээр үзэгдэбэ. Ушарынь хадаа манай республикын литература болон искусствын үдэрнүүдтэ хабаадалсаха творческо коллективүүд Москва гаража эхилбэ бшуу. Энэ мүнөө 116-дахи рейсээр Буряадай оперо болон баледэй театрай 200 шахуу түлөөлэгшэд мордохо байба.

Аэровокзалай байшанда удаа дааралан ерэhэн томо автобусуудhаа театрай дуушад болон хатаршад, хүгжэмшэд болон хүдэлмэрилэгшэд гараба.

1939 ондо Буряад орондо анха түрүүшынхеэ хүгжэм, дуута зүжэгүүдые табижа эхилhэн энэ театр национальна оперо болон баледүүдые,ородой болон дэлхэйн классикын зохёолнуудаар олон түмэн харагшадые баясуулhаар үнинэй. Энэ туйлаhан амжалтата замынь совет арадуудай эбтэй эетэй харилсаанhаа үндэhэтэй гээшэ. Олон үндэhэ яhатанhаа бүридэhэн совет искусствын мэдээжэ ажал ябуулагшад, манай буряад хүгжэмшэд, хатаршад, дуушад, режиссернууд болон балетмейстернүүдэй олоороо урган гараха хэрэгтэ габьяатай. СССР-эй арадай артистнууд Г. Цыдынжаповай, Л. Сахьяновагай, Л. Линховоиной, РСФСР-эй арадай артистнууд Б. Балдаковой, Н. Петровагай, В. Лыгденовагай болон бусадай оюун бэлигые ороноймнай хүгжэмэй болон театрай эрхим дээдэ hургуулинуудай мэдээжэ багшанар мүлиhэн, хурсадхаhан намтартай.

1940 оной Буряадай литература болон искусствын түрүүшын декадада энэ театрай залуу коллектив зохёохы дэбжэлтэ хүгжэлтын залитайгаар хабаадалсажа, харагшадай зүрхөө халуунаар угтагдан, Эхэ оронойнгоо дээдын шагнал—Ленинэй ордендо хүртөө hэн.

— Түрүүшын декадада хабаадалсахадаа, «Энхэ-Булат Баатар» гэжэ оперодо Үльгэршэнэй арние гүйсэдхөөд, мүн «Баяр» гэжэ хүгжэмтэ драмада дуулаа hэм. Тэрэ гэhээр хоёрдохишье декадада, 1973 оной литература болон искусствын үдэрнүүдэй харалгадашье хабаадалсаа hэм. Мүнөө түрэл театрайнгаа хоорто оролсобо гээшэб», — гэжэ РСФСР-эй габьяата артист А. А. Арсаланов хөөрэнэ. Абида Арсаланович хоёрдохи декадын дүнгөөр дурсагдагша үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаа hэн.

— Түрүүшын декадаhаа хойшо 43 жэл үнгэрхэнь гээшэ. Тэрэ үедэ тенор хоолойтой дуушад хомор юм hэн. Мүнөө, илангаяа hүүлэй үедэ, тенорнууд олошороо. Бэлигтэй дуушад Д. Дашиев, В. Бальжинимаев, В. Бороев, С. Бадмаев болон бусад тодорон гараад, театртаа маниие hэлгэбэ гээшэ,—гээд, Абида Арсаланович хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.—35 жэлдэ оперодо дуулаа hэм. Мүнөө П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин дуунай класста юhэдэхи жэлээ багшалнаб,—гэбэ.

— Залуу тенор хоолойтон училищидатнай хэр бииб?

— Намда hураhан С. Бадмаев С. Дашицыренова хоёр Новосибирскын консерваториие дүүргээд, театрта ажаллажа байна. Тиихэдэ училищида hуража байhан Л. Калашникова, Д-Ж. Дондубон гэжэ хоёр hурагшадтаяа хоорто оролсобо гээшэб-ди. — гээ hэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ А. А. Арсаланов оперно театрайнгаа концертнэ бригадануудта оролсоод, фронтнууд дээрэ, тылэй частьнуудта, госпитальнуудта Совет Армиин сэрэгшэдэй урда уран бэлигээрээ урма зоригыень бадараадаг, найдал хүсэлыень hэргээдэг бэлэй.

Буряадай оперо болон баледэй театрэй олохон түлөөлэгшэд түрэл арадайнгаа уран бэлигые Бүхэсоюзна болон Уласхоорондын фестивальнуудта, мүн харийн оронуудай харагшадта дэлгэн харуулhан байна. Мүнөө үедэ театрта совет орон соогоо суутай болоhон СССР-эй арадай артистнууд: балерина Л. Сахьянова, оперын дуушан К. Базарсадаев гэгшэд ажаллажа байна. Тэдэнэр совет ороной искусствые Канадада болон Японидо, Англида болон Францида, Монголдо, ГДР-тэ, мүн бусадшье гүрэн түрэнүүдээр түлөөлhэн алдартай.

1979 ондо театрай коллектив Москва, Ленинград хотонуудта харюусалга ехэтэй гастрольнуудые үнгэргөө hэн. Тиихэдээ оронойнгоо түбэй дурсагдагша хотонуудай эрилтэ ехэтэй харагшад, шагнагшадай урманда хүрэжэ, Академическэ гэhэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэжэ бусаа hэн.

Оронойн дээдэ болон тусхай дунда hургуулинуудые дүүргэжэ ерэhэн залуу бэлигтэнэй мэргэжэл, шадабарила дээшэлүүлхэ хэрэгтэ театрай коллектив ехэ анхарал хандуулдаг байна. Бэелүүлэгдэжэ байгаа репертуарта гү, али шэнээр табигдаhан спектакльнуудта залуу бэлигтэн олоор хабаадуулагдана. Мүн тэдэнэй дунда үнгэргэгдэдэг театр доторой конкурснууд, харалганууд заншалта болонхой. Тиимэhээ залуушуултай хэhэн ашатуhатай ехэ ажалайнгаа түлөө энэ театр 1981 ондо СССР-эй Соёлой министерствын диплоомоор шагнагдаhан байна. Гадна нёдондо Буряадай оперо болон баледэй театрай бааза дээрэ «Залуу дуушад ба залуушуулай балет» гэhэн Бүхэроссиин түрүүшын фестиваль үнгэргэгдөө hэмнай. Тэрэндэ Россиин Федерациин 13 театрнуудай —55, тэрэ тоодо, манай театрай 10 дуушад, хатаршад хабаадалсаа hэн.

— Республикынгаа искусствые түлөөлжэ, энэ харалгада түрүүшынхеэ ошохом. Иимэ ехэ этигэл найдабари үзүүлhэндэнь омогорхон, москвагайхидай урда бидэ, театрай залуу дуушад болон хатаршад, бии байгаа бэлиг шадабариияа дүүрэнээр харуулхые оролдохобди, — гэжэ Ураалай консерваториие амжалтатайгаар дүүргэhэн оперын дуушан Лидия Галсанова нүхэдэйнгөө үмэнэhөө мэдүүлбэ.

Театрай коллектив оронойнгоо томо томо оперно театрнуудтай творческо харилсаа байгуулаанхай. Илангаяа Ленинград хотын С. М. Кировэй нэрэмжэтэ академическэ театртай дүрбэдэхи жэлээ нягтаар харилсан ажаллана.

—Манай коллективэй түлөөлэгшэд мүнөө энэ харалгада ехэ концертын программатай ошохонь гээшэ. Майн 17-до Москвагай «Россия» гэжэ түбэй концертнэ залда үгтэхэ харалгын үдэрнүүдые нээлгын баяр ёhололой хамтын концертдэ хабаадахабди. Удаань опереттын театрта, Москва хотын Волгоградска районодо, Композиторнуудай Бүхэсоюзна байшанда, мүн академическэ Хүгжэмтэ театрта шадабаряа харуулха байнабди, — гэжэ театрай директор, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Д. Ш. Яхунаев хөөрэнэ. — Москвада болохоёо байгаа харалга тон лэ харюусалгатай шата гээшэ ааб даа. Ушарынь хадаа буряад арадайнгаа автономито 60 жэл соо уран hайханай талаар ургаhан хүгжэлтые гүрэн түрынгөө түбэй ендэрhээ гэршэлхэмнай ха юм, — гээ hэн.

Улаан-Үдын ойрын сагта ашаглагдахаа байhан шэнэ аэровокзалай газаа үглөөнhөө хойшо hэршэгэнэн үлеэhэн баруун зүгэй hалхи hүрин, хүсэтэ жэгүүрээ хумин hагад зогсоhон ТУ-154 самолёдто манай республикын творческо коллективүүдэй түрүүшын ехэ бүлэг орожо захалба.

Жэгүүртэ машинаяа доогуурнь зайлгажа хараад бусаhан лётчигтой танилсабабди.

— Кораблиин командир Николай Семенович Волнистов! — гэбэ.

— Яагаа hалхитай гээшэб. эндэмнай?

— Эндэмнайл ааб даа. Дээрэ, бүхы трассаар улаанил hайн. Үдэшэлэн тээ Внуково дээрэ байхабди даа, — гээ hэн.

Буряадайнгаа ирагуу хоолойе зэдэлүүлжэ, уян хатараарнь москвагайхидые баясуулан, магтаалтай, амжалтатай бусаарайгты! — гэжэ даллан үдэшэбэбди.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: РСФСР-эй габьяата артист А. Арсаланов оперо болон баледэй залуу артистнуудай дунда; Москва ошндэхээ байhан артистнууд.
А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ЭДЭБХИТЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

Байгша оной майн 12-то КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомдо партийна эдэбхитэдэй зүблөөн болобо. Энэ зүблөөн дээрэ районой хүдөө ажахые хүгжөөлгын шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байна.

Тус зүблөөндэ районой колхоз ба совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнар, профсоюзай комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, сельскэ болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, районой агропромышленна нэгэдэлэй мэргэжэлтэд, предприяти болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадаа.

Хүдөө ажахын асуудалаар КПСС-эй ЦК-да болоhон бүхэсоюзна зүблөөнэй дүнгүүд ба районой партийна болон совет органуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай асуудалаар КПСС-эй райкомой секретарь Н. Т. Хабалов элидхэл хэбэ.

Зүблөөн дээрэ «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ М. А. Спиридонов, Лениинэй нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой секретарь И. Т. Варфоломеев, Суулгын совхозой парткомой секретарь Г. М. Родионов, «Родина» колхозой түрүүлэгшэ А. К. Карпов, Хонхолын сельсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ф. Я. Варфоломеев, «Забайкалец» совхозой директор В. Ф. Викулов, райпотребсоюзай түрүүлэгшэ Ю. Д. Васильев гэгшэд үгэ хэлээ.

Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха түсэб дүүргэхэ, колхоз, совхозуудай, РАПО-гой хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые шангадхаха арга замууд тухай районно зүблөөн дээрэ ехэ хөөрэлдөөн болоо.

Энэ зүблөөндэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоев хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлэhэн байна.

Үгэ хэлэхэдээ, тэрэ газар тариалангай культурые дээшэлүүлхэ, хабарай тарилгын хүдэлмэриин ябасые хурдадхаха, орооhото ургамалнуудай, хартаабхын ургасые дээшэлүүлхын тула эмхитэйгээр, шанар hайнтайгаар хүдэлмэрилхэ, газар тариалан болон мал ажалда хүдэлмэриин эмхидхэлые нарижуулан hайжаруулха, нийтын подряд нэтэрүүгээр нэбтэрүүлхэ асуудалнуудта анхаралаа онсо хандуулаа.

Малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, залуу малые бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ, гүрэнэй урдахи уриеэ дары усадхахын тула хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абаха асуудалнуудта үгэ дотороо мүн лэ горитой анхаралаа хандуулhан байна.

Коллективүүдтэхи нийтэ-политическэ хүдэлмэриие улам дэлгэрүүлхэ, аша үрэтэйгөөр социалис мүрысөө эмхидхэхэ, колхозниигуудай, хүдэлмэрилэгшэдэй болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй байра байдалые hайжаруулха, хүдөө нютагуудта байрын гэрнүүдые барилгые үргэдхэхэ, Гүрэнэй банкын зээлеэр үмсын гэрнүүдые бариха хэрэгтэ анхаралаа тусгаар табихыень колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, партийна организацинуудай секретарьнарта, профсоюзай комитедүүдэй түрүүлэгшэнэртэ нүхэр Модогоев хандаhан байна.

Тус зүблөөндэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. С. Берещинов хабаадаа.

АРАДАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЫЕ ДҮҮРЭНЭЭР ХАНГАХА

«1983—1985 онуудта арадай хэрэглэмжын эд бараагаар хүн зониие хангалгые hайжаруулха нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» партиин ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй hаяхан баталан абаhан тогтоолые бэелүүлхэ талаар зорилгонууд КПСС-эй обкомдо үсэгэлдэр болоhон зүблөөн дээрэ зүбшэгдэбэ.

Зүблөөндэ республикын промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнар, республикын министрнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадаба.

Партиин обкомой секретарь Л. В. Потапов зүбшэгдэhэн асуудалаар мэдээсэл хэхэдээ, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын мүнөө үе сагай байдалда болон саашанхи тодорхой зорилгонуудта тогтоо.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа бүри ехээр, эрхим шанартайгаар үйлэдбэрилэн гаргажа, хүн зоной эрилтэ дүүрэнээр хангаха тушаа авиазаводой директор Ю. Н. Кравцов, ЛВРЗ-гэй ахамад инженер Н. А. Остапенко, прибор бүтээлгын нэгэдэлэй ахамад инженер В. Л. Орликов, Буряадай мебель хэдэг, модо болбосоруулдаг комбинадай директор А. П. Шапиро, республикын нютагай промышленностиин министр М. Ф. Завгородняя, эдеэ хоолой промышленностиин министр Н. И. Кузнецов, шэлэй заводой директор А. И. Богданов, «Бурмясопром» нэгэдэлэй генеральна директор В. С. Мылзенов, Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ Б. Г. Кушеев болон республикын Госпланай түрүүлэгшэ Д-Н. Т. Раднаев гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ.

Комсомолой ажабайдал

ГАБШАГАЙ АЖАЛАА ЗОРЮУЛНАБДИ

«Түрэл Буряадайнгаа 60 жэлэй ойн баярые ажалай бэлэгүүдээр угтая!» гэһэн уряа доро республикын бүхы комсомолшууд, хүбүүд, басагад аша үрэтэйгөөр ажаллажа байна. Республикынгаа бүхы залуушуултай хамта Хэжэнгын районой комсомолшууд болон залуушуул СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулна. Тиихэдэ Хэжэнгын совхозой залуу хүдэлмэришэд мүн лэ эршэтэйгээр ажаллажа, табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэнэ. Совхоздо хамта дээрээ 168 комсомолшууд тоологдоно. Харин 30 хүрэтэр наһатай 283 хүн бии. Тиихэдэ Бахлайтын ба Ушхайтын һү һаалиин фермэнүүдтэ комсомол-залуушуулай коллективүүд байгуулагданхай. Мүн Красноярай һү һаалиин фермэдэ комсомол-залуушуулай бүлэг байгуулха гэлсэнхэйбди.

Нийтын малай үбэлжэлгын үедэ, түл абалгын харюусалгатай хаһа соо залуу хонишод оролдолго гарган ажаллаһан байна. Тэдэнэй дунда хонишодой залуу бүлэнүүдэй хубита ехэ гэжэ тэмдэглэхээр. Жэшээнь, Цыдэнмункуевтанай, Батуевтанай, Нагаслаевтанай, Рандаловтанай бүлэнэр аша үрэтэйгөөр ажаллажа гараа. Тэдэндэ дүй дүршэлөө дамжуулан үгэжэ байдаг совхозой эрхим хонишод Ш-З. Б. Жалсараев, Ж. Э. Генинов, Ц-Д. Б. Будаев болон бусад нүхэд залуушуулай ёһотой һурган хүмүүжүүлэгшэд болонхой. Мүн аха нүхэд, коммунистнууд залуу ажалшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ анхаралаа саг үргэлжэ хандуулжа байдаг юм. Совхозой парткомой заседани дээрэ комсомолшуудай бэелүүлхэ үүргэ тухай, коммунистнуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэри тухай асуудалнууд олон дахин зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Залуу малшадай, механизаторнуудай дунда үнгэргэгдэһэн социалис мүрысөөнүүдэй дүнгүүдые парткомтой хамта сэгсэлдог, заримдаа хамтын суглаа үнгэргэдэг байнабди.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе угтуулан, комсомолой бүлэг бүхэндэ тусхай суглаанууд үнгэргэгдөө. Буряад оронной, Хэжэнгын районой совхозой түүхэ тухай комсомолой комитедэй гэшүүд политическэ һуралсалай үедэ хөөрэдэг байна. Управлениин, МТМ-гэй гаражай дэргэдэ тусхай кружогууд хүдэлнэ. Комсомолой полит-һуралсалые эдэбхитэйгээр хүтэлбэрилдэг хүнүүд олон. Тэдэнэй дунда 4-дэхи отделениин Бутидма Тушинова, 1-дэхи отделениин Бальжид Батожапова «Улаалзай» гэжэ хүүгэдэй саадай һуралсалай хэшээлнүүдые үнгэргөө.

Залуу түрүү ажалшадай районно слёт тээмэндэ болоо һэн. Совхозоймнай түрүү 15 хүн — хонишод, жолоошод, механизаторнууд тэрээндэ хабаадаба. Совхозой эрхим шофёр Цыденбал Будаев, механизатор Александр Килин, һаалишан Эржена Цыдыпова, хонишон Цыремпил Базаржапов гэгшэд тусхай шангуудаар шагнагдаа бэлэй. Һурган хүмүүжүүлэгшэд — Бахлайтын һү һаалиин фермын бэрхэ һаалишан Зинаида Васильевна Сиоханчин, хүдөө ажахын машиные заһабарилдаг бригадир Михаил Иванович Антонов гэгшэд залуушуулда баян дүй дүршэлөө үгэдэг, улад зондоо тон хүндэтэй хүнүүд.

Комитедэй эдэбхитэй гэшүүд — агроном Амгалан Ешиев, шофер Александр Маланов, зоотехник Цындема Жалсанова гэгшэд ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг юм. Мүн «Комсомолой прожекторэй» түрүүлэгшэ Павел Фадеев ехэ хүдэлмэри ябуулна, редколлегитэй хамта һайндэрнүүдтэ зорюулан, газетэнүүдые гаргана. Нийтын малай үбэлжэлгын үедэ тусхай рейд — шалгалтануудые, дежурство эмхидхэдэгбди. Манай бүхы хүдэлмэриие парткомой секретарь Владимир Рабданович Адвокатов хинан шалгажа, ёһотой туһа зүбшэл, заабари хэлэжэ байдаг. Тиимэһээ залуу кадрнуудые хүдөө ажахыда хүдэлхыень эльгээхэ, ажалай түсэб табиха, залуушуулые партида абаха асуудалнуудые партийна комитедтэй хамта шиидхэжэ байдагбди.

Манай совхозой комсомолшууд, залуушуул сүлөөтэй сагаа аша туһатайгаар, һонирхолтойгоор үнгэргэдэг гэхэдэ, алдуу болохогүй. «Ленинзамай» соёлой байшангай дэргэдэ «Улаалзай» гэжэ буряад фольклорно ансамбль байгуулагданхай. Энэ ансамблиин хормейстер Людмила Базаровна Дамдинжапова амжалтатайгаар хүтэлбэрилдэг. Ансамбль һайндэрнүүдтэ, концертнүүдтэ, Мүн Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн арадай аман зохёолой һайндэртэ хабаадаһан байха. Энэ ансамблиин бүридэлдэ манай комсомолшууд, эдэбхитэй гэшүүд Юрий Дондоков, Владимир Гомбожапов болон бусад нүхэд эдэбхитэйгээр хабаадан, һайхан дуу, ёохороо арад зондоо зорюулна гээшэ.

Эгээл харюусалгатай хаһа соо бидэнэр парткомой гэшүүдтэй хамта хүдөө ажахын техникын, машинануудай, тракторнуудай хабарай тарилгада бэлэн болгогдоо гү гэжэ шалгаа һэмди. «Комсомолой прожекторэй» тусхай хуудаһан гаргагдаа. Мүнөө үедэ залуушуулай комплексно хоёр бригада эмхидхэжэ байнхайбди. Гэбэшье манай хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии. Түсэбөө дүүргээгүй, журам муутай залуушуул баһал ушардаг. Тиимэһээ залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхабди.

Түрэл Буряад оронойнгоо алдарта ойн баярые угтаха гэжэ байхадаа, бүри һайнаар, эмхи журамтайгаар хүдэлхэ байһанаа мэдүүлнэбди. КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө горитойхон хубитые оруулха, эршэеэ улам шангадхан, түрэл республикынгаа ойн баярта габшагай ажалаа зорюулха хүсэлтэйбди.

В. ДУГАРОВ,
Хэжэнгын совхозой комсомолой комитедэй секретарь.

БАМ-ай Буряадай участогай «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 670-дахи поездын залуу модошо дархан Лев Бильтриковые манай зураг дээрэ харанат. Лёва Хойто-Байгалай районой Таксимо тосхондо хоёр жэлэй урда ерэжэ, Григорий Ирищеевэй бригадада хүдэлхөөр ороо һэн. БАМ-да түрүүлэн хүдэлхөөр ерэһэн Вячеслав гэжэ ахынгаа хойноһоо тэрэ эндэ хүдэлхөөр ерэһэн байгаа. Залуу хүбүүн ажалдаа түргэн дадажа, мүнөө эрхим модошо дархан болонхой. Өөрынгөө ээлжээндэ тэрэ Геннадий гэжэ дүү хүбүүгээ урижа асараа. Мүнөө Таксимодо баригдажа байгаа больницын комплексдо аха дүү Бильтриковууд уг залгамжалан хүдэлнэд. Аха дүүнэрые бригадын гэшүүд магтадаг, оролдосотой бэрхысэнь ходо магтадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу модошо дархан Лев Бильтриков.

А. ШОНЖОЛОВОЙ фото.

ЭХЫН ЗҮРГЭ НАЙДАМТАЙ

Зураглал

Үта һүниие һэтэ хоёр нюдэеэ аниһка, сэромшье гэжэ унтаагүй Сэсэгмаа үглөөгүүр нилээд эсэнхэй, бүхы бэеынгээ һуладашанхай байһые мэдэрээ. Тэрэ бүхэли һүниндөө эхэ хонидон түл абажа хурьгадай байра соо хоноо ха юм. Нараһан нялха хурьгадай гарахадань, тэрэ дороо эхэтэйснь хамта хаамаг соо хаагаад орхихо бэшэ, харин дэлэнгэйнь нооһо хайшалжа, сэбэрлэн аршаһанай һүүлээр сагаан шаргал үдхэн ууралтань хурьгыень заабол садхааха хэрэгтэй. Эдэ бүхы хүдэлмэреэ хэһээр байтарнь, удаадахи хониниинь хурьгалжа, хоорондоо юугээршье ондоо бэшэ тэрэл ажалынь утын һүни үргэлжэлдэг ха юм. Хэрбээ хурьгадай олоор гарабал бүришье түхашаруу байдаг. Заримдаа хурьгаяа голодог, һү дэлэнгээр бага эхэ хонин дайралдабал, бүришье зоболонтой.

Сэсэгмаагай унтаһгүй хоноһон тэрэ һүни яһала олон хонин хурьгалаа. Эхирнүүдшье бии һэн. Һүниндөө гэртээ орожо халуун сайгаа уужа, нойроо сэлмээхэ хэды аргатай байбашье тэрэ ерээгүй. Һургуулиһаа амаралтадаа ерэһэн Наташаяа, утын үдэр бэлшээридэ һүрэг хонидоо манаһан үбгэнөө улүү дахин һэрээжэрхихэгүйн тула үдэшэндөө шанаһан халуун сайгаа томо термос соогоо хэжэ, хурьгадайнгаа байрада абажа ошоһон байгаа.

Газаа огторгойн хаяагаар һаяа сайража байха үеэр, наранай гарахын урда тээхэнэ бүхы ажалаа хэжэ араһан дүүргэһэн Сэсэгмаагай гэртээ ороходонь, үбгэн басаган хоёрынь үйһ болонхой, эдеэгээ бэлдэжэ түхагүй байбад. Гурбуулан столдоо һуужа сайлаха үедөө олон юумэн тухай хөөрэлдэбэшьегүй. Наташа басаганиинь эхынгээ шарайгаар эсэнхэй байһыень мэдээд, түргэхэн сайлаһаар сэбэр хунэг абажа, үмсынгөө үнеэ һаахаяа газаашаа яралтайхан гараба.

Һүниндөө унтангүй хоноһоноо юм гү, али дулаахан гэртээ халуун сайгаа уужа досооһоо дулаасаһандаа юм гү, столоонгоо сааһа һууһан Сэсэгмаагайнгаа үргэлһэндөө диилдэй хирэ-хирэ болоод лэ зүбхиял буулгажа байхыень гэнтэ обсоржо хараһан үбгэниинь мэгдэжэ:

— Столоо дэрлээд бү унтыш. Ошожо бага зэргэ амара. Басаган бидэ хоёр хурьгадыешни хүхүүлнэ аабзабди гэбэ.

Сэсэгмаагай гэнтэ һэрихэдэнь, басаганиинь гэртэхи ажалаа һэмээхэн хэжэ түхагүй байба. Тэрэнэй бодохо нэн атай үндыхэдэнь Наташань:

— Үшөө унтаад абыт. Нүгөөдүүлнай газаагуурхи ажалаа хэжэ дүүргэжэ байна. Ерэхэнь ойртоо, — гэхэдэнь Сэсэгмаа элдэб бодолдо эзэлэгдэн дуугайхан нилээд удаан хэбтэбэ.

Тэрэнэй толгойдо элдэб бодолнууд хүрмэлдэн орожо, хэзээдэшье бусалтагүйгөөр үнгэрһэн эдир наһанайнь зарим хаһа һанагдана...

...Табидахи онуудай эхсэр болэй. Сэсэгмаа һургуулиингаа һүүлээр эхэтэйгээ хамта хони харууһалалсажа захалаа һэн. Должон эхэ басаганайнгаа нимэ шиидхэбэри абаһандань балай дуратай байбагүй. Теэд яахаб. Түрэһэн үрнеэ хэзээдэшье дахуулжа, һургажа, хүмүүжүүлжэ, зүбшэл заабари үгэжэ байха нангин уялгатай эхэ Должон түрүүшын жэлһээ эхилэн басагандаа бүхы арга шадалаараа хамһалсадаг байгаа. Сэсэгмаа эхынгээ заабари доро эхэ хонидые харууһалжа, абтаһан хурьгадыень гарза хоролтогүй түлжүүлхэ талаар нилээд дүршөө. Хүн болоһо, хүлөө шоройдохоноо хойшо хонишон эхэдээ хүмүүжэһэй тэрээндэ хурьга абажа түлжүүлхэдэнь тиимэшье хүшэр бэшэ һэн. Нэгэл хараа һаа, хэжомоо алдангүй танихa гэхэ гү, али бүхы һүрэгөө зүйлэжэ мэдэхэ бэлиг шадабаритай хонишон болохо гээшэ бэлэй бэшэ даа.

Хэдэн жэлэй туршада эхэтэйгээ дахасалдан, хонидые харууһалһан Сэсэгмаа Дондупова бригадада даажа абаад байхадаа, бүришье ехэ харюусалгатай болоһоноо мэдэрээ һэн. Бусад хонишодойнгоо ажалые эмхидхэжэ, хурьгашадтаа заабари, даабаришье үгэхэдөө эшэдэг, юунһээшьеб аягүйрхэдэг байгаа. Эдэ бүгэдыень хажуу тээһээ адаглан хаража байһан эхэнь тэрэ дороо оролсонгүй, һүүлдэ, гэртээ байхадаа, бүхы алдуу эндүүень заажа үгэдэг бэлэй.

Залуу ябахадаа алдуу эндүүнүүд барагдаха бэшэ. Бригадынгаа зарим гэшүүдтэй энеэшотой зохидхоноор хөөрэлдэжэ үгэеэ ойлгонсонгүй, тэрэнээ сагһаа урид муугаар сэгнэжэ гомдохо ушар заал һаа гарадаг һэн. Эгээл энэ үедэ түрэһэн эхынь заабари ямар туһатай бэлэй даа.

...Эхэ басаганайнгаа хадам харида гарахадань, Должон эхэнь хонишон мэргэжэлэйм хуби заяан таһалдахань гэжэ балайшье мэгдээгүй. Дорохи дүүнэрэйнь нэгэн энэ мэргэжэлыем халан абаха гэжэ найдаһаншье байжа болбо. Теэд шанэ гэр бүлэ болоһон Володя хүрьгэнтэниинь совхозой түб — Аргатада түбхинэһгүй, тэрэл отарадань ажаллахаар шиидээ һэм шуу. Энээндэнь Сэсэгмаагай эхэ Должон яһала баярлаһан байха.

Мүнөө Сэсэгмаа Дондупова нүхэрэйнгөө даажа абаһан отарада хурьгашанаар ажаллана. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ тус бригадын коллектив горитойхон амжалта түйлажа, гансашье ажахы доторөө бэшэ, мүн район соогоо сууда гараһан байна.

Түрэл республикынгаа мүндэлһөөр алдарта жаран жэлэй жабхалантa ойн баярта байгша ондо эндэхид ехэ зорилгонуудые хараалаихай. Тобшолбол, зуун эхэ хонин бүриһөө 95-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриһөө 3 килограмм 500 грамм нооһо хайшалжа тушааха уялга абайхай.

Аргатын совхозой эгээл үнинэй хонишодой нэгэн болохо Владимир Жанаевич Дондуповтан энэ жэлдэшье хэлэһэн үгэдөө хүрэхөөр эрмэлзэнхэй. Ушарынь хадаа нажар бүхэндэ Сэсэгмаагай үбгэн үбһэшэдэй звеное хүтэлбэрилжэ, һүрэгтөө хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлэдхэдэг заншалтай юм. Нёдондо зүн тус бригада ёхэ үбһэ һурилжэ абаа. Мүн намартаа үбэлжэлгэдөө эмхитэй һайнаар бэлдэжэ, байра, хашаа, хорёогоо түгэс заһабарилһан, дулаалһан байха.

— Урдынхида орходоо хонишоной ажал яһала хүн-

ХОНОГ БҮРИ НЭМЭНЭ

Түрэл республикынгаа алдарта ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсоһон Хяагтын районой Хяагтын-Адагай гахайнуудые шахан таргалуулдаг комплексын коллектив ехэ илалта түйлахаар шармайн оролдоно. Эдэнэр гүрэндэ гахайн мяха ехээр тушаахын тула даажа абаһан гахайнуудаа шадамар бэрхээр, зоотехническэ заабариин ёһоор түлжүүлжэ шахана.

Гахайн комплексын коллектив дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ дүршэлтэй операторнууд Лидия Михайловна Главинская, Серафима Александровна Ковина гэгшэд һүүлэй дүнгөөр онсо шалгарнад. Байгша ондо гахайнуудай тэжээлээр дутамагшье һаа, Лидия Главинская харууһалжа байһан һүрэгэйнгөө тус бүриин шэгнүүрые хоногой 420 граммаар нэмээнэ. Тиихэдэ Серафима Ковинагай адуулдаг гахайнууд шэгнүүрээ тус бүрөө сүүдхэдэ 400 граммаар дээшэлүүлнэ.

А. МОЛОНОВ.

Совет хүнүүдэй һуудал байдалые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ гээшэ партиин XXVI съездын тодорхойлһон экономическа политикын гол зорилго болоно. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум дээрэ энээн тухай үшөө дахин онсолон тэмдэглэһэн байна. Энэ зорилгые дүүргэлгэдэ профсоюзуудай яажа хабаадажа байһан тухай ТАСС-эй корреспондентнүүд хөөрэнэ.

ХҮНҮҮДЭЙ АША ТУҺАДА

ҺАЙНААР АЖАЛЛАХЫНЬ ТУЛА

Москвагай үйлэдбэриин «ЗИЛ» гэжэ нэгэдэлдэ фабрика-кухни хүдэлжэ эхилээ. Профсоюзай эдэбхитэдэй үүсхэлээр захил абадаг 2 стол эндэ эмхидхэгдэнхэй, хүсэд бэлэн болгогдоогүй ба кондитерскэ зүйлнүүд «Кулинари» гэжэ 3 магазинда ба 18 стационарна буфедтэ наймаалагдадаг болоо.

Хотын предприятинууд болон барилганууд дээрэ нийтын эдеэ хоолой предприятинуудые бэхижүүлхэ ехэ хэмжээ ябулганууд бэелүүлэгдэнэ. Хэдэн зуугаад байшан баригдажа, мүнөөнэй түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан фабрика-кухни, столовонууд, буфедүүд нээгдээ.

ШЭНЭ ГЭРНҮҮДЫЕ ТОЛЛОНО

Брестскэ областиин Малоритска районой «Победа» колхозой профсоюзай комитедэй дэргэдэ байгуулагдаһан гэр барилгын кооперативай гэшүүдтэ Олтуш гэжэ нютагта баригдаһан шэнэ гэрнүүдэй түлхюурнүүд барюулагдаа.

Профкомой үүсхэлээр ажахын, барилга хэхэ дуратайшуулда удаан болзороор мүнгэ зээлеэр үгэһэн, барилга хэхэ талмай хубаарилһан, проектнүүд тухай һанаагаа табиһан байна. Колхоздо хэдэн арбаал байра бии. Энэ табан жэлдэ бүхы колхозникууд болбосон түхэлтэй гэр байраар хангагдаха юм.

ОРДЕРТОЙ ХАМТА— МЕБЕЛЬ

Мебель болон ажаһуудалай аппаратурын табигдаһан шэнэ байрада орохо тухай гэрэй эзэн эхэнэр бүхэнэй сэдьхэжэ ябаһан юумэн Дунда Азиин—Түб гэһэн газ дамжуулха хоолой соргын компрессорнэ станци дээрэ бэелүүлэгдээ юм. Электромонтер Н. Погодина, инженер В. Голубь болон тэдэнэй арбан нүхэд гэрэй ордертой хамта холодильнигай, телевизорэй болон кондиционернүүдэй техническэ паспортнуудые абаһан, айлшадай таһалгын ба кухниин гарнитура шэлэһэй байна.

Мангышлакска областиин Бейнеугай газай хоолой соргые хангадаг хүдэлмэришэд хото городууд болон томо һууриин тосхонуудһаа холо ажаллаха ёһотой болодог. Хүнүүдэй шухала хэрэгтэй бүхы юумэеэ абахадань туһалха гэһэн зорилго профсоюзай эдэбхитэд урдаа табиһан байгаа. Профкомой гуйлтаар гэрэй хэрэгсэлнүүдые худалдажа абаха мүнгэнэйнь ехэхэн хубиие захиргаан даажа абаһан байна.

ПРОХОДНОЙН ДЭРГЭДЭХИ АЛЬБАН

Куйбышевай клапануудай заводто предприятиин профсоюзна комитедэй дурадхалаар ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалтын албанай комплексно тушаан абалгын пункт нээгдэнхэй.

Заводой мүнгэ зөөрөөр энэ байра баригдаһан, түхеэрэгдэһэн байна. Эндэ час заһуулжа, мебель хэдэг уран дарханшуулые урижа, бусад туһаламжа абажа болохо юм.

«БАРИЛГАШАН» — БАРИЛГАШАДАЙ ТУҺАЛАГША

Молдавида «Барилгашан» гэһэн санатори-профилактори ашаглалгада оруулагдаа юм. Эндэ эмнэлгын шэб шэнэ аргануд хэрэглэгдэнэ. Психотерапиин кабинет, барокамера нээгдэнхэй, эүүтээр хадхуулжа аргалуулжа болохо юм. Хара далайн эрье дээрэһээ эм домто шабар, аршаан эндэ саг үргэлжэ зөөгдэнэ.

Тус санаторидо, мүн республикын нимэрхүү түхэлэй бусадшье эмнэлгэ-һэргылэмжын эмхи зургаануудта ошохо путевконууд социальна страхованиин мүнгэ зөөрөөр угтэдэг юм. Урдахи табан жэлэйхитэй сасуулхада, энэ табан жэлдэ нимэ эмхи зургаануудые барижа байлгада зорюулагдадаг гүрэнэй гаргашалга 3 дахин дээшэлхэ юм.

(ТАСС-ай корр.).

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ГҮРЭН ТҮРЫМНАЙ ТҮҮХЭТЭ ЗА

60 жэлэй урда тээ буряад арадай үни заяанайнь һанал бодол, уг зорилго бодотоор бэелүүлэгдэжэ, тэрэнэй түүхэдэ анха түрүүшынхиеэ өөрынь гүрэн түрэ—Автономито Совет Социалис республика байгуулагдаа бэлэй. Энэ хадаа Россин арадуудые социальна болон национальна дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөлһэн Агууехэ Октябриин социалис революциин аша үрэ мүн байгаа.

Совет засаг өөрынгөө национальна политикын иимэ гол ёһо заабаринуудые соносхоо һэн: Россин арадууд адли тэгшэ эрхэтэй, мүн бэеэ даанхай байдалтай, тэдэнэр өөһэдөө мэдэжэ, ямар гүрэн түрэтэй байхаяа шиидхэхэ, амяараашье гүрэн боложо һууха эрхэтэй; элдэб бүхы, али болохо үндэһэ яһанай гү, али шажан мүргэлэй бүлюу эрхэ, хизаарлалта хоригдохо, Россин газар дайдада ажаһуудаг бага яһатан болон жэжэ-жэжэ бүлэг угсаатан али болохоор хүгжэхэ эрхэтэй гэһэн юм.

Совет правительство хуули, тогтоолнуудые гаргажа, Россин бүхы арадуудта политическэ адли тэгшэ эрхэ олгоһон, өөһэдынгөө хуби заяае өөһэдөө шиидхэхэ, ямар гүрэн түрын байдалтай байхаяа шэлэжэ абаха арга боломжо тэдэндэ олгоһон байна. Гэбэшье, В. И. Ленин, тэрэнэйударидадаг большевигүүдэй парти болон Совет засаг хадаа өөһэдынгөө ангиин уг зорилгые түйлахын, шэнэ общество байгуулхын тулада элдэб олон үндэһэ яһатанай ажалшад хамтаран нэгэдэжэ, интернациональна холбоо тогтоогты гэжэ уряалдаг һэн.

В. И. Ленин, Коммунис парти хадаа гүрэн түрэмнай федераци боложо бүридэн тогтобол, олон олон арадуудай национальна гүрэн түрые-союзна болон автономито республиканууды, автономито областьнууд болон округуудые байгуулбал таарамжатайшье, заатагүй хэрэгтэйшье байна гэһэн тобшолол хэһэн юм. В. И. Ленин совет федерациин болон автономиин ямар ёһо гуримаар тогтоогдохо гол заабаринуудые зохёоһон байна.

Национальна асуудалаар Совет правительствын гаргаһан декредүүд болон тогтоолнууд урдань мүлжэгдэн дарлагдажа байһан Россин арадуудай зүгһөө халуун һайшаалда хүртэһэн юм. Ороной заха хизаар нютагуудта ажаһуудаг олон үндэһэ яһанай ажалшад Россин хүдэлмэришэд болон таряашадтай хамта нэгэ гүрэн соо байха, тэдэнтэй сугтаа шэнэ байдал зохёохо хүсэлэнтэйбди гэжэ мэдүүлээ бэлэй.

Агууехэ Октябриин революциие ажалша буряад арад баяр баясхалантайгаар угтаба. Буряад зоной эрхим түрүү түлөөлэгшэд нютаг нютагтаа Совет засаг байгуулхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсээ һэн. Ажалшадые мүлжэжэ дарлажа байһан баяд, ноёд, мүн буржуазна националистнууд хүдөө нютагуудта Совет засаг тогтоохогүй, өөһэдынгөө мэдэлдэ засаг хуули барижа байха гэжэ ехээр оролдоһон байгаа.

Зүүн Сибирьтэ Совет засагай тогтоһон түрүүшын һаранудһаа эхилжэ, ажалшадые шэнэ засагай талада оруулхын тула большевигүүд нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулһан, буржуазна националистнуудай политикын харша буруу байһаниие элирүүлэн харуулһан байна. Энэ үедэ граждан дайн, харин гүрэнүүдэй зэбсэгтэ добтолго эхилжэ, буряад арадай дунда национальна гүрэн түрэ байгуулха хүдэлмэри таһалдуулагдаа бэлэй.

Граждан дайнай жэлнүүдтэ эгээл хархис үзэлтэй буряадай националистнууд Японой империалистнуудай үгэдэ орожо, хорото муухай һанал хүсэл бэелүүлхэ, монголнуудай гүрэн байгуулха гэһэн һэдэлгэдэ хабаадалсаһан юм. Тиигээд арад зон иимэ ябадалые дэмжээгүй, харин националистнуудай ямар харша зорилготой байһаниие хүсэд ойлгожо абаһан байна.

Сибириие колчагтанһаа гүйсэд сүлөөлхын урда тээхэнэ, 1919 оной августын 18-да ВЦИК болон СНК Сибириин хүдэлмэришэдтэ, таряашадта, бүхы үндэһэ яһатанда хандажа бэшэһэн бэшэг тунхаглаба. Энэ бэшэгтэ В. И. Ленин М. И. Калинин хоёр гараа табиһан байгаа. Коммунис парти, Совет засаг саашадаашье өөрынгөө национальна политикые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ, эндэхи хизаарай үндэһэ яһатанда али бүхы эрхэ сүлөөгэе эдлэхэ арга олгохо байна гэжэ энэ бэшэг соо үшөө дахин баталан хэлэгдээ һэн.

Партиин арбадахи, арбан хоёрдохи съезднүүд орон дотор национальна асуудалые шиидхэхэ, Россин арадуудай гүрэн түрын байгуулалтые түбхинэн зохёохо үргэн ехэ, тобшо тодорхой программа баталан абаһан юм. Энэ программа бодото ажабайдалда хэлбэришэгүйгөөр удаа дараалан бэелүүлэгдэжэ эхилээ һэн. Ленинскэ национальна политикын ашаар ороной бүхы арадуудай хамтын нэгэн холбоото гүрэн — ССР Союз байгуулагдаһан байна.

В. И. Ленинэй үүсхэлээр, тэрэнэй бэшэһэн проектээр 1920 оной октябриин 14-дэ «Зүүн зүгэй арадуудай ажаһуудаг газар нютагуудта РКП(б)-гэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» РКП(б)-гэй ЦК-гай Политбюрогой тогтоол баталан абтажа, буряад арадай, мүн Сибириин бусад арадуудай автономи бодото дээрэнь байгуулхада шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн байна. Энээн дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «Үшөө автономито эмхи зургаануудгүй Зүүн зүгэй арад үндэһэтэнэй, нэн түрүүн хальмаг болон буряад-монголнуудай, тус тус эрхэ байдалдань таарама түхэл маягтай автономи бодото дээрэнь тогтоохо шухала гэжэ тоолохо, хальмагуудай автономи тушаа декредэй проект энэ дары табихыень Наркомнацда даалгаха, буряад-монголнуудта хамаатай иимэ юумэ бэелүүлхын тула хани барисаата Алас-Дурна зүгэй республикын правительствотай хэлсээ хэхыень Наркоминделдэ даалгаха».

Партиин Центральна Комитедэй энэ шиидхэбэриие бэелүүлхын тула гадаадын хэрэгүүдые, мүн национальностьнуудай хэрэгүүдые эрхилдэг арадай комиссариадууд, нютагай партийна болон совет органууд хүдэлмэри эхилһэн байна. Гадаадын хэрэгүүдэй Арадай Комиссариат, тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэд Я. Д. Янсон, Б. З. Шумяцкий Алас-Дурна зүгэй республикын правительствотай хөөрэлдөө хэбэ. Тиихэдэ буряадуудай автономи тухай асуудал мүн лэ Наркомнацда харагдаа һэн.

1921 оной февральда РКП(б)-гэй ЦК-гай Сибириин бюро РСФСР-тэ ородог буряад зоной автономито область байгуулха гэһэн шиидхэбэри баталан абаба. Партиин Эрхүүгэй губком, тэрэнэй буряадай секци автономи байгуулха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ эхилһэн байна.

1921 оной апрелиин 27-до РКП(б)-гэй ЦК-гай Алас-Дурна зүгэй бюрогой хүтэлбэри доро үнгэрһэн Алас-Дурна зүгэй республикын Учредительнэ суглаан дээрэ тэрэнэй үндэһэн хуули—ДРВ-гэй Конституци баталан абтаба. Энээн дотор «Буряад-монгол арад үндэһэтэдэй автономи тухай» тусхай бүлэг оруулагдаһан юм. Буряад зоной ажаһуудаг бүхы газар дайда Буряад-Монголой автономито область болгон тусхайлагдаба. Тэрэнэй бүридэлдэ Агын, Баргажанай, Хориин болон Сүхын аймагууд оролсоо бэлэй. 1921 оной октябрьһаа хойшо областиин управлениин Президиумые коммунист М. И. Амагаев түрүүтэй хүтэлжэ эхилбэ.

Тэрэ үедэ партиин Эрхүүгэй губком, тэрэнэй буряадай секци РСФСР-эй бүридэлдэ ородог буряадуудай автономито область байгуулха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулжа байба. Губкомой заседани дээрэ «Буряадай автономи тухай» М. Н. Ербановай элидхэл, РКП(б)-гэй ЦК-гай Сибириин бюрогой гэшүүн Б. З. Шумяцкиин нэмэлтэ элидхэл шагнагдаа һэн. Область байгуулха ёһо дүримүүдэй, тэрэнэй газар болон хилын проектнүүд бэлдэгдэжэ, Наркомнацда үгтэбэ. Национальностьнуудай хэрэгүүдые эрхилдэг Арадай Комиссариат, удаань РКП(б)-гэй ЦК-гай Эмхидхэлэй бюро эдэ проектнүүдые һайшааһан байна. 1922 оной январиин 9-дэ Бүхэроссин Түбэй Гүйсэдхэхэ Комитет РСФСР-эй Буряад-Монголой автономито область байгуулха тухай тогтоол баталан абаба. Энэ область Алайрай, Боохоной, Сэлэнгын, Түнхэнэй болон Эхирид-Булгадай иимэ табан аймагуудһаа бүридэһэн юм.

Тиигэжэ буряадай автономито хоёр область байгуулагдажа, 1923 оной тэн болотор тогтожо байгаа.

Алас-Дурна зүгые хариин булимтарагшадһаа болон сагаантанһаа сүлөөлхэдэ, Алас-Дурна зүгэй республика саашадаа РСФСР-эй бүридэлдэ ороһон байна.

Тиигэжэ буряад арадай автономито нэгэн гүрэн түрэ байгуулха таарамжатай зохид эрхэ байдал олдобо. Ажалша буряад арад аймагуудай съезднүүд, суглаанууд болон митингнүүд дээрэ национальна нэгэн гүрэн түрэтэй болохо хүсэл эрмэлзэлээ мэдүүлһэн юм.

РСФСР-эй автономито областиин партиин обком болон ревком, Алас-Дурна зүгэй автономито областиин ревком автономито республика байгуулха тухай дурадхалтай элидхэхы бэшэгүүдые партиин, со-

…ШОД — ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДТА

…ЭНЭ ПРОГРАММА БЭЛДЭНЭБДИ

…Эдэ хоолой про… бэелүүлхэ хэрэгтэ …й оруулха хубита … Хүдөө ажахын ха… …алай үедэ тэдэнэр … болон механиза… … соёлой талаар …үрма зоригыень ба… …ухаан сэдьхэлыень … ёhотой. Ганса …дэлмэриеэ хараад …хүй гээшэ ухаан … талаар ехээр эсэ… … зоригоо моходог … Харин hонирхол… …орт наада хаража, …уурhан гү, али хү… …жаhан хүнүүд ажал …дөө шэнэ хүсэ нэ… … шуу.

…эй районой колхоз, …на малай үбэлжэл… …үбhэ тэжээлэй ду… …hан дээрэhээ тон …нэ эрхэ байдалда … Эдэ үдэрнүүдтэ мал … хүшэр hаhадаа …рээд байна. Үлэhэн …ён гамтайгаар мал… …рулан үгэжэ, гарза… … ондо оруулхын …жэжэ байhан мал… …ды хүшэр гээшэб!

…дай нимэ хүшэр …араадаа абажа, ма… …алгын эхинhээ ша… хуу районой соёлой байшангай дэргэдэ эмхидхэгдэhэн агитбригада четверг бүхэндэ малшадта айлшалдаг болоhон юм. Энэ үдэрэй туршада манай агитбригада ямар нэгэн ажахын бүхы фермэ болон отарануудые хангажа үрдихэ гэжэ оролдоно. Тиимэhээ бидэ үглөөнэйнь эртэшэг сугларжа, хүдөө нютагуудаар гаранабди. Манда тусхай дулаан автобус үгтэнхэй юм.

Малшадта хүрэжэ ошоhоор, эгээн түрүүн манай райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таhагай лектор Я. Д. Жербаев уласхоорондын байдалаар гү, али ямар нэгэн тусхай темээр часай туршада лекци уншана. Мүн заримдаа Хэрэнэй интернат дунда hургуулиин багша Б. С. Егодуров бидэнтэй ошолдодог юм.

Удаань манай агитбригада малшадта зорюулагдаhан тусхай программатай концертээ эхилдэг. Эндэ дуун, хатар болон шүлэг бүхэнөө тус коллективэй түрүү хүнүүдтэ зорюулдагбди. Ород болон буряад дуунууд, СССР-эй арадуудай хатарнууд, мэдээжэ поэдүүдэй шүлэгүүд, шог сценкэнүүд программадамнай ороно.

Агитбригадымнай бүридэлдэ хамта зургаан хүн юм. Районой соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд — хормейстер Татьяна Булсунаева, аккомпаниатор Татьяна Ангаева гэгшэд ородшье, буряадшье дуунуудые гоёор дууладаг юм. Илангаяа Шаинскиин «Уголок России», Андреевэй «Эжы» гэhэн дуунуудые дуулахадань, малшад уггадаг.

Балетмейстер Екатерина Будаева бидэ хоёр ород, буряад, хальмаг, цыган болон бусад хатарнуудые гүйсэдхэнэбди. Илангаяа Екатерина Будаевагай буряад хатар гүйсэдхэхэдэ, харагшадта ёхэл hайшаагдана.

Хүгжэмгүй ямар концерт байхаб даа? Манай аха нүхэр Владимир Степанович Бутырин аккордеон дээрэ ехэ гоёор наададаг юм. Тэрэ бүхы дуунуудаймнай болон хатарнуудаймнай хүгжэмые наадажа үгэнэ. Манай соёлой байшангай арадай театрай режиссёр Светлана Юбухаева уран гоёор шүлэгүүдые уншана, концерт зохидоор хүтэлбэрилнэ.

Концертынгээ hүүлдэ фермэнүүдэй улаан булангуудые шэмэглэн гоёонобди, ханын газетэнүүдые гарганабди. Тиимэhээ малшадай hайнаар хөөрэлдэхэ, ажалтайнь танилсаха, дутуу дунданууднень элирүүлхэ ёhотой болонобди.

Манай агитбригадатай хамта районой больницын, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай, нютагай сельпогой хүдэлмэрилэгшэд ябалсадаг. Тиимэhээ четвергын үдэр бүхэн малшадта ёhотоо hайндэр мэтээр hанагдадаг болонхой.

Мүнөө бидэ малшадhаа гадна, хээрын стануудта айлшалжа, хабарай тарилгада хабаадажа байhан хүнүүдые хангажа эхилхэмнай. Концертын шэнэ программа бэлдэжэ байнхайбди. Энэ халуун хаhа түргөөр үнгэрдэг гээшэ. Тиимэhээ районой бүхы ажахынуудай механизаторнуудые хангахын тула вторник болон четверг бүхэндэ хүдөө гарадаг байхаар харааhнабди.

Л. РОМАНОВА,
Түнхэнэй районой түбэй соёлой байшангай агитбригадые хүтэлбэрилэгшэ.

Залуу үетэнэй дуратай мэргэжэлээ шэлэн олохо арга боломжонууд яhала бии гээшэ. hургуулиин ахалагша классуудай hурагшадые ажалда дадалтайгаар хүмүүжүүлхэ зорилготойгоор hуралсалай тусхай комбинадууд хүдэлнэ. hурагшадай олонхинь ажалай дүй дүршэлтэй болохоhоо гадна эндэ олоhон мэргэжэлээ шэлэжэ, ажабайдалай үргэн харгы дээрэ гарадаг.

Институдууд, техникумүүд, предприятинууд болон техническэ мэргэжэл олгодог училищинууд залуу үетэниие урижа, hуралсалай заведенинүүд ямар мэргэжэлдэ яажа hурадаг тухайгаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгэдэг, мэргэжэлтэйгээ тэдэниие танилсуулдаг байна.

Тиихэдэ hургуули дүүргэhэн залуушуул заводто сэхэ ерэжэ, аха нүхэдэйнгөө hургаал заабаряар мэргэжэлээ олодог байна.

hаяхан Улаан-Үдын техническэ мэргэжэл олгодог 11-дэхи училищида hонирхолтой уулзалга болоhон байна. Тэндэ ерэhэн үхибүүд училищиин hурагшадай ажабайдалтай, hуралсалтай, ерээдүйн мэргэжэлтэй танилсаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уулзалгын үедэ.
А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

МАЙН 14-дэ ВАРШАВСКА ДОГОВОРОЙ ЭМХИИН 28 ЖЭЛЭЙ ОЙ

…ОЦИАЛИЗМЫН, ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ НАЙДАМТАЙ ХУЯГ

…лис хани нэгэдэлтэ … хамгаалалтые сэ… …политическэ холбооной …шавска Договорой эм… …байгуулагдаhаар 28 жэ… …гүйсэхэнь. Уласхоорон… …рэгүүдтэ тэрэнэй шуха… … үүргэ дүүргэдэг, аха …ронуудай национальна …национальна аша ту… …нэн сэхээр алба хэдэг, … түйлалтануудай ба …рамдалай найдамтай …гүүри болодог бай… …нэ холбооэ байгуул… …хэ, үнгэрhэн жэлнүүд… …нэй бүхы ажал ябуулга …ниж харуулhан байна …аршавска Договорой …гүрэнүүдэй Нэгэдэмэл … Хүсэнүүдэй штабай … армиин генерал ГРИБКОВ ТАСС-ай кор…реcпондентэй хөөрэлдэхэдөө …

…лис хани нэгэдэлтэ …дэ эсэргүүгээр импе… …ын сэрэгэй аюултай …онүүдые хэжэ эхил… Варшавска Договорой …байгуулагдаха ушартай …hэн. Үнгэрhэн жэлнүүд… …дэ хабаадагшад США… НАТО-гай бусад хэдэ …оронуудай дай жүрөө… …хүсэнүүдэй ээрхэг ту… …хэлдалганануудта эсэргүү… …д нэгэрүүгээр, эршэм… … тэмсэhэн байгаа. Эб …далай аша туhада со… … хани нэгэдэлтэ оро… … хүсэлэл оролдолго… … нэгэдүүлhэн ушарайнь …ын харазтай, саг соо… …бэелүүлэгдэhыень тэдэ… … найдамтайгаар ха… … hэн. Социализмда зү… …эрша, дай жүрөөдэhэн …лис булэгөөрхидэй … түримхэй ябуулга… … шанга харюу сохилто … байгаа. Хүн түрэлтэ… …дайнай аюулай хүмэдхэ … оруулха гэhэн …байлдаанай түсэбүүд бу… …hэргэдөө hэн.

…лис хани нэгэдэлтэ …дай сэрэгэй-политическэ холбоон эб найрамдалые сахин хамгаалха, улсхоорондын политическэ байдалые гуримшуулха, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, социалис оронуудай ба НАТО-гай гүрэнүүдэй хоорондохи хёмороо зэришэлдөө hуларуулха гэhэн үүсхэлнүүдые гаргана. Варшавска Договорто ородог гүрэнүүдэй политикын гол шэглэл иимэ байгаа. Энэнь социализмын эб найрамдалта удха шанарые, түхэл шэнжые элирхэйлэн харуулна.

Иимэ политика бэелүүлгын жэшээнүүдые олоор харуулжа шадахаб. Тусхайлбал, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэн «СССР-эй жаран жэл» гэhэн элидхэл соо, удаань тэрэнэй хэлэhэн үгэнүүд дотор, Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй Прагада болоhон Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй абаhан Политическэ декларации, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай партинуудай, правительствануудай бусад документнүүд дотор найруулагдаhан бүтэмжэтэй hайн дурадхалнуудые энэ талаар дурдажа болоно. Дайн дажар үүдхэхэ гэhэн США-гай ба тэдэнэй союзнигуудай бэелүүлдэг политикада тэдэнь зүрюу харша байна.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронууд Европын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, дэлхэй дээрэхи политическэ байдалые гуримшуулха эб найрамдалые хангаха харгы замаар залан сэхээр дабшахые шиидэнхэй байhанаа мэдүүлнэ. Мүнөөнэй уласхоорондын орёо түгшүүрилтэй байдалда тэдэнэр эб найрамдалай түлөө, дайн дажарые усадхахын түлөө залан сэхээр тэмсэнэ. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин хамгаалхын аша туhада уласхоорондын харилсаа тогтоохо үбяатайгаар тэдэнэр бүхы дэлхэйн арад түмэндэ хандадаг байха юм.

Гэхэтэй хамта коммунизмда эсэргүү «хэрээhэтэ добтолго» империалис хархис бүлэгөөрхидэй соносхожо, социализм байгуулалтые үгы хэхэ, Советскэ Союз болон бусад социалис оронуудhаа сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо гэhэн түсэбүүдые табижа, СССР-эй ба США-гай Варшавска Договор болон НАТО-гай хоорондохи сэрэгэй-стратегическэ хүсэнэй тэнсүүриие буруу hүргэхэ түсэбүүдые табижа байhыень Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүд анхаралда абангүй байжа шадахагүй. Өөhэдыгөө хамгаалха хүсэеэ түгэс бэлэдхэлтэй байлгахыемнай социалис аха дүү гүрэнүүдтэй хамта бидэниие империализмын харата ябуулганууд баадхана гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андропов тэмдэглэбэ.

Сэрэгэй-экономическа болон эрдэм-техникын хүсэндэ, арадуудай хани барисаанда түшэглэжэ, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинууд, Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй правительстванууд али бүхы харата ябуулганууд та шанга харюу сохилто үгэхын тула шухала хэмжээнүүдые абана. Варшавска Договорто ородог гүрэнүүдэй Нэгэдэмэл Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мүнөөнэй буу зэбсэгүүдээр, сэрэгэй техникээр хангагданхай, hайн эмхидхэлтэй, түгэс бэлэдхэлтэй сэрэгшэдтэй юм. Тиимэhээ тэдэ урдань табигдаhан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ аргатай байна.

Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй хаба шадалые, дайшалхы бэлэн байлгые хэлэзришэгүйгөөр дээшэлүүлгэдэ илангаяа ехэ анхарал хандуулагдана. Эдэ нүхэсэлнүүд империализмын ээрхэг түримхэй hанаашалганuудые зайсуулан сараха замда шиидхэхы хаалта болоно. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй обороныn министрнүүдэй комитет, нэгэдэмэл командовани болон тэрэнэй штаб, Нэгэдэмэл Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгэй совет болон бусад органууд эдэбхитэй hайнаар хүдэлнэ.

Сэрэгэй эрдэм наука хамтын хүсэлэл оролдолгонуудаар амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Манай хамгаалалтын холбооной нэгэдэмэл шэнжэ шанарта хабаатай хэдэ хэдэн шухала асуудалнууд амжалтатайгаар шиидхэгдээ. Сэрэгүүдэй, флодуудаи хүсэнүүдэи дайшалхы ба оперативна бэлэдхэл, шухала удха шанартай байна.

Сэрэгүүдэй тактическа, байлдаанай, техническэ ба тусхай бэлэдхэлдэ ехэ анхарал хандуулагдана. Эдэ асуудалнуудаар түрүү дүй дүршэлөө халан абалсана, хамтаараа hуралсалнуудые үнгэргэнэ. Сэрэгшэд дайшалхы мэргэжэл шадабаряа таhалгаряагүйгөөр дээшэлүүлнэ.

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэи Нэгэдэмэл Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы бэлэн байлгые нарижуулха гээшэ сэрэгшэдэй сэдьхэл бодолой-политическэ ба дайшалхы шэнжэ шанарнуудhаа гол түлэб дулдыдадаг байна. Бүхы союзна арминуудай солдедууд болон матросууд, сержантнууд болон старшинанууд мэргэжэл шадабаряа нарижуулнхай, тэдэнэй олонхид дайшалхы hуралсалай отличнигууд, социалис оронуудай комсомолой болон залуушуулай социалис эмхинүүдэй гэшүүд юм. Тэдэниие политическэ үндэр мэдэрэлтэйгээр, hайн hайхан абари зантайгаар, Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гэхэ мэтын асуудалнуудта командовани, политорганууд, партийна организацинууд ехэ анхаралаа хандуулна. Союзна арминуудай сэрэгшэд арадуудайнгаа үндэр этигэл найдалые харюулдаг, тэдэнэй урда табигдаhан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэдэг, сэрэгэй уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхээр бэлэн байhанаа мэдүүлдэг.

Офицернүүд парти болон арадта хизааргүй үнэн сэхэ, сэрэгэй-техническэ үндэр мэдэрэлтэй, методическа hайн бэлэдхэлтэй байhанаа харуулдаг юм. Союзна арминуудай офицернүүд хүдэлмэришэн ангиин, ажалшэ таряашадай ба арадай интеллигенциин түлөөлэгшэд болоно. Тэдэнэй диилэнхи олонхи коммунис ба хүдэлмэришэдэй партинуудай гэшүүд юм. hайнаар эмхидхэгдэhэн hуралсал, дүй дүршэлөө, hуралсалай программануудаа болон туhаламжануудаа халан абалсалга офицерэй бүридэлые бэлдэлгын шанарые хэзбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, тэдэнэртэ мүнөө үе сагай эрилтэнүүдтэ ойлгохо арга олгоно.

«Союз», «Дружба», «Щит» гэхэ мэтын хамтын hуралсалнууд Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Нэгэдэмэл Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдэй, командирнуудай, штабуудай хамтын hуралсалай эгээл дээдэ шатань болоно. hуралсалай үедэ союзна арминуудай элдэб түрэлэй сэрэгүүдэй, бүхы түхэлэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй частьнуудай, подразделенинүүдэй дайшалхы холбоо барисаае hайжаруулха асуудалнууд hаринаар шалгагдадаг юм. hуралсал бүхэн социалис интернационализмые, Нэгэдэмэл Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдэй хоорондохи хани барисаае бэхижүүлгэдэ шэнэ алхам болодог байна.

Аха дүү социалис оронуудай арминууд хэндэшье аюул тохёолдуулдаггүй юм гэжэ түгэсхэлдөө үшөө дахин тэмдэглэхые хүсэнэб. Гэхэтэй хамта тэдэнэр дайшалхы бата нэгэдэлээрээ социализмын түйлэлтануудые сахин хамгаалха талаар агуу ехэ түүхэтэ уялгаяа нангинаар дүүргэнэ, дайшалхы хододоо бэлэн байhанаа мэдүүлнэ.

(ТАСС).

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАhАА

КПД-гэй СЪЕЗД ХҮДЭЛМЭРЕЭ ЭХИЛБЭ

КОПЕНГАГЕН. Данийн Коммунис партиин ээлжээтэ XXVII съезд майн 12-то хүдэлмэреэ эхилбэ. Ороной элдэб заха булангуудhаа ерэhэн 800 шахуу делегат, партиин ветерануд, аха дүү 29 партиин түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо КПСС-эй делегаци съездын хүдэлмэридэ хабаадана.

Партиин түрүүлэгшэ П. Енсен «Ехэ капиталда эсэргүү, эб найрамдалай ба социализмын түлөө ябуулганууд нэгэдэлэй түлөө» гэhэн КПД-гэй ЦК-гай тоосоото элидхэл хэбэ.

Империалис бүлэгөөрхидэй гэмээр уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй байха үедэ манай съезд хүдэлмэреэ эхилбэ гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө, эб найрамдалай, уласхоорондын шахардуу байдалые hуларуулхын түлөө тэмсэл хадаа бүхы ажалшадай хамтын хэрэг, коммунис болон социалис партинуудай гол зорилго болохо ёhотой.

Ээрхэг түримхэй империалис бүлэгөөрхид сэрэгэй гаргашануудаа улам үргэдхэжэ, элдэб милитарис программануудые бэелүүлхые хараална, буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргажа, амгалан тайбан байдалда аюул тохёолдуулна. Тиигэжэ тэдэнэр социалис оронуудай, мүн бэеэ даагаан байдалай хүгжэлтын замаар дабшажа ябаhан гүрэнүүдэй амгалан тайбан экономическа хүгжэлтые буруу hүргэхэ гэhэн зорилго таbина.

Иимэ эрхэ байдалда бодото социализм болон Советскэ Союзай хүсэ шадал эб найрамдалые сахин хамгаалгын, дайнай хүсэнүүдые хүн түрэлтэнэй илажа гаралгын шиидхэхы нүхэсэлнүүд болоно гэжэ П. Енсен үргэлжэлүүлээ. Тиимэhээ бидэ ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха ябуулганууда тодорхой программа хараалhан Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Прагын декларациие дэмжэнэбди.

Финляндиин хэдэ хэдэн ниитын эмхинүүдэн түлөөлэгшэдэй асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэhэн харюунууд дотор найруулагдаhан Советскэ Союзай дурадхалнуудые Данийн коммунистнууд бүрин хүсэдөөр hайшаана.

НАТО-гай бүлэглэлэй ээрхэг түримхэй политикада эсэргүү, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхохо түсэбүүдтэ эсэргүү тэмсэл ябуулха шухала гэжэ тэрэ хэлээ.

Орон доторой политическэ байдалда П. Енсен ехэ анхарал хандуулба. Иимэ байдалда коммунистнууд хүдэлмэригүйдэлгые усадхаха болон социально-экономическа бусад асуудалнуудаар тодорхой дурадхалнуудые оруулна.

КПСС-эй делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Латвиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь А. Э. Восс майн 12-то съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй, тэрэнэй Центральна Комитедэй үмэнэhөө съездын делегадуудта, Данийн бүхы коммунистнуудта аха дүү ёhоной амар мэндэ хүргэбэ. КПСС-эй ЦК-гай КПД-гэй XXVII съездэдэ эльгээhэн амаршалгые дамжуулхадань, суглаарагшад удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаба. Тэрэ дурасхаалта бэлэг барюулаа.

Съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр.

ЮНИСЕФ-эй ПРАВЛЕНИИН СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. Нэгэдэмэл Нацинуудай организациин Хүүгэдэй фондын (ЮНИСЕФ) правлениин жэл бүриин сесси ООН-ой штаб-байшан соо нээгдэбэ. 1982 ондо ЮНИСЕФ-эй бэелүүлhэн ажал ябуулга тухай фондын гүйсэдхэгшэ-директорэй хэлэhэн элидхэлые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсээд, удаадахи хоёр жэлэйнь бюджедые баталха байна.

Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ социальна программануудта, тэрэ тоодо ЮНИСЕФ-эй талаар hомологдоhон мүнгэ зөөриие хороохо ушар тохёолдуулна гэжэ дэлхэйн олонниитын эмхиин hанаагаа зобожо байhые сессиин эхин элирхэйлэн харуулба. Экономическа гээгдэлэй, элүүрые хамгаалгын, үлэсхэлэн хооhон, үгытэй ядуу байдалые усадхан зайсуулгын асуудалнуудта ООН анхаралаа ехээр хандуулха ёhотой гээд сессидэ зорюулагдажа бэлдэгдэhэн документнүүд дотор заагдана. Иимэ асуудалнууд хүгжэжэ байгаа оронуудай урда үргэнөөр табигдана.

Мүнөө үедэ дэлхэй дээрэ 600 миллион шахуу хүн вон үгытэи ядуу байдалда ажаhууна, үлэсхэлэй хооhон байдалhаа, үбшэн тахалhаа боложо, үдэр бүри 40 мянган үхибүүд үхэнэ гэжэ фондын гүйсэдхэгшэ — директор Дж. Грант сессиие нээхэдээ хэлэбэ. Хэрбээ ойрын сагта эрид шууд хэмжээнүүдэй абтаагүй haань, манай зуун жэлэй hүүл багта үгытэй ядуу байдалда ажаhуудаг хүнүүдэй тоо 1 миллиард хүндэ хүрэхэ байна гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Правительствануудайнь сэрэгэй hомололгонуудаа улам үргэдхэжэ, социальна эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ анхаралаа hулаар табидаг хүгжэнги капиталис оронуудтахи үхибүүдэй байдал ехэ муудажа байна гэжэ Дж. Грант тэмдэглэбэ.

Олон оронуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, сэрэгэй гаргашануудые хорёожо, ООН-ой Хүүгэдэй фондын программануудые бэелүүлхын тула мүнгэ зөөри ехээр гаргашалха уряатайгаар ООН-ой Генеральна Ассамблейдэ хандаhан байгаа.

КАНАДЫН КОМПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ

ОТТАВА. Канадын Компартиин ЦК-гай пленум Торонтодо болобо. КПК-гай Генеральна секретарь У. Каштанай «Олонниитын хүдэлөөе саашадань хүгжөөлгэ ба болохоёо байгаа hунгалтанууд» гэhэн элидхэлые шагнаад, зүбшэн хэлсэhэн байна.

Эб найрамдалай, экономическа доройтон уналгые зайсуулан сарахын, демократическа эрхэнүүдые хамгаалхын түлөө тэмсэлэй гол шухала асуудалнуудта элидхэл дотор онсо анхарал хандуулагдаба. Буу зэбсэгүүдые хураалгын, дайн дажарта эсэргүү тэмсэлые эдэбхижүүлгын асуудалнуудта тогтоходоо, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар hаяхан оруулhан дурадхалнууд шухала удха шанартай байна гэжэ У. Каштан онсолон тэмдэглэhэн байха юм. Дайнай аюул США-гай империализмhаа үндэhэтэй гэжэ элидхэлшэ мэдүүлхэ зуураа, «США-гай сэрэгэй машинада, ядерна добтолго түрүүлэн хэхэ гэhэн стратегидэ ороноо улам батаар хамжуулжа» байhан Канадын правительствые буруушаан шүүмжэлбэ.

…АМ

…областьнуудые хамгаалдхэхэ тухай асуу…даhан байна. Эмхид… …ро буряадуудай ав… … областьнуудые Бу… …голой нэгэ республи… … нэгэдүүлхэ тухай …ын болон РКП(б)- …ад-Монголой обкомой … баталха гэhэн … абаба. 1923 оной … РКП(б)-гэй ЦК-гаи … энэ асуудалые ха… …, оргбюрогой шиид… … баталжа, Буряад… … автономито республ… …уулха гэжэ тогтоо…

… арадай национальна … түрэ байгуулха … ёhоной тогтоолые … Россин гүрэн түрын … орган — Бүхэроссин … Гүйсэдхэхэ Ко… … Президиум 1923 … майн 30-да бата… …лба. ВЦИК-эй Пре… … Сибириин болон … зүгэй буряадуудай … областьнуудые … …инск (1934 онhоо … гэжэ нэрлэгдэhэн) …айгээр нэгэ Буряад… … Автономито Совет … Республика болгон … гэжэ тогтоогоо.

…ликын Ревком, тэрэ… …гшээр М. Н. Ерба… …гшоорнь М. И. Ама… …лагдажа, республи… …дүүдэй съездын зар… … бүхы засаг түрэ рев… …дэ гүйсэд үгтэhэн …

…ликын партийна орга… … хүтэлбэрилхэ РКП …уряад-Монголой обл… …байгуулагдажа, тэрэнэй …р В. И. Трубачеев …

1923 оной августын 1-дэ Ревком республикын хүн зондо хандаhан Хандалга тунхаглажа, БМАССР-эй байгуулагдаhан тухай мэдээсэбэ. Хүдэлмэришэн-таряашадай правительствын энэ шиидхэбэри буряад арадай түүхэтэ хуби заяанда айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ Хандалга дотор хэлэгдээ hэн. Малша буряадай, таряаша ородой хани барисаан, харилсан туhалалсалга республикын ажабайдалай онсо шэнжэнь болохо ёhотой. «Буряад-Монголой Автономито Совет Социалис Республикын саашанхи хүгжэлтэ, тэрэнэй ажамидарал Россин Федерациин үргэн ниитэ ажалшадай хуби заяантай нягта холбоотой» гэжэ Ревком шэнэ республикын ажалшадай зүгhөө мэдүүлбэ. Тиимэ тула тэдэнэр Россин хүдэлмэришэдтэй, таряашадтай, РСФСР-эй правительстватай холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ.

Парти, правительство хадаа нэгэн бүхэли экономикотой, газар дайдатай республика байгуулхын тула онсо ехэ оролдолго гаргаhан байна. Тэрэнэй бүридэлдэ хоёр областьнуудhаа гадна, Прибайкалиин губерниин еХэнхи хубинь оробо. Ород зоной ажаhуудаг уезднууд болон волостьнууд буряад районуудтай ажахыншье, түүхыншье талаар нягта холбоо барисаатай байhан юм. Республикын бүридэлдэ Верхнеудинск хотые, мүн промышленна-транспортна предприятинуудай, бүлэг бүлэг хүдэлмэришэдтэй түмэр замай станцинууд болон тосхонуудые оруулhан ушар политическэ ехэ удха шанартай байhан гэжэ тэмдэглээ. Энэ хадаа мүнөө үе сагай промышленность байгуулан хүгжөөхэдэ, Буряад орониие социалис ёhоор шэнэдхэн хубилгаха талаар хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэрилхы үүргэ ехэ гэhэн ленинскэ үзэл бодолые бодотоор бэелүүлхэдэ тон ехэ удха шанартай байгаа.

1923 оной сентябриин 12-то ВЦИК-эй Президиум «Буряад-Монголой Автономито Совет Социалис Республикын гүрэнэй байгуулалта тухай дүрим» батална.

1923 оной декабриин 4—9 болотор Буряад-Монголой АССР-эй Соведүүдэй I съезд боложо, БМАССР-эй ЦИК, тэрэнэй түрүүлэгшэнь М. И. Амагаев hунгагдаа hэн. Тиихэдэ М. Н. Ербанов түрүүлэгшэтэй республикын правительство — БМАССР-эй СНК байгуулагдаа.

Съездын делегадууд республикые байгуулхада шиидхэхы үүргэ дүүргэhэн, арадуудай агууехэ вождь В. И. Лениндэ амаршалгын телеграмма аргагүй ехэ урма баяртайгаар баталан абажа эльгээбэ. Түрүүшын съезд Буряадай шэнэ республикын ажалшадай зүгhөө пролетариадай болон коммунис революциин агууехэ вождь, хүндэтэ Ильичые амаршалhан юм. Тэрэ сагта үбдэжэ байhан Владимир Ильичын эдэгэжэ, ударидахы хүдэлмэридөө дахин орохыень делегадууд хүсэhэн байна.

1924 оной эхээр областной партийна конференци зарлагдажа, партиин областной комитет hунгагдаба. Обкомой секретарь В. И. Трубачеев, 1924 оной ноябрьhаа М. М. Сахьянова болоо hэн.

Областной партийна организациин хүтэлбэри доро Буряадай ажалшад республикаяа бэхижүүлэн, экономико болон соёл болбосоролоо hэргээн хүгжөөхын, арадай ажабайдалые hайжаруулхын түлөө эршэмтэйгээр хүдэлөө бэлэй.

Партиин арбадахи, арбан хоёрдохи съезднүүд урдань дарлагдан мүлжэгдэhэн арадуудта ехэ туhа хүргэжэ, нютагай хүн зоной ажабайдалые, абари зангые мэдэхэ хүнүүдhээ бүридэhэн, түрэл хэлэн дээрээ хүдэлдэг засаг түрын органуудые байгуулжа, бэхижүүлхэ гэhэн зорилго табиhан байгаа.

Партийна организацинууд болон нютагай засагай органууд хүдэлмэришэдэй аша туhаар буряад ажалшадые гүрэнэй байгуулалтада, Соведүүдэй хүдэлмэридэ хабаадуулха талаар, тэдэнэй дундаhаа коммунис үзэл бодолтой хүдэлмэрилэгшэдые hурган хүмүүжүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулба. Гүрэнэй эмхи зургаануудые нютагай зоной түлөөлэгшэдhөө бүридүүлхэ, хэрэг дансаяа буряад хэлэн дээрэ бэшэжэ эрхилдэг болохын тула ехэ оролдолго гаргагдаба. Энэ зорилгые бэелүүлхэдээ, великодержавна шовинизмын болон буряадай национализмын үзэгдэлнүүдтэй тэмсэл хэгдэhэн, нютагай хүн зоной соёл болбосоролой гээгдэнги байhантай, бэлэдхэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэдэй үсөөн байhантай дашарамдан тохёолдоhон бэрхэшээлнүүд дабагдаhан байна. Нютагай Соведүүдтэ буряад арадай түлөөлэгшэд хүн зонойнгоо хубиин хэмжээгээр hунгагдаа hэн. Үндэhэн арадай түлөөлэгшэд гүрэнэй, ажахын болон кооперативна эмхи зургаануудта дэбжүүлэгдэн томилогдоо. Энээнэй ашаар пролетариадай диктатурын органууд нютагай ажалшадта бүри дүтэ, ойроншье, түрэлшье болоhон байна. Национальна гүрэн түрэ байгуулагдажа, үргэн ниитэ арад зоной политическэ болон ажалай эдэбхи үүсхэл дээшэлhэн, социалис байгуулалтада тэдэнэр эршэ урматайгаар хабаададаг болоhон байна.

Парти болон правительство совет арадуудай национальна гүрэн түрые бэхижүүлжэ, союзна болон автономито республикануудай эрхэ болон этигэмжэ түлөөлгые үргэдхэдэг, тэдэнэй экономико болон соёл культурын хүгжэлтэдэ саг үргэлжэ туhа хүргэдэг байгаа.

Республикын байгуулагдаха үедэ тэрэнэй газар дайда дээрэ 854 хүдэлмэришэдтэй оройдоол 16 жэжэ гээгдэнги предприятинууд байhан юм. Граждан дайнай болон хариин булимтарагшадай добтолгын жэлнүүдтэ hандарал хохидолдо ороhон хүдөө ажахы доройтон муудажа, тарилгын талмай бага болоhон, адууhа малай тоо толгой үсөөржэ, ашаг үрэнь доошолhон байгаа. Арадай ажахые hэргээн бодхоохын болон хүгжөөхын тула республикын хүдэлмэришэд, таряашадай айхабтар ехэ хүсэл эрмэлзэл гаргажа, агууехэ ород арадай, мүн бэшэшье арадуудай улам үргэдэн нэмэжэ байhан аша туhые амжалтатайгаар хэрэглээ hэн. Союзна болон федеративна правительстванууд республикада мүнгэн сангай болон материальна зөөри ехээр hомолжо, мэргэжэл шадабари ехэтэй мэргэжэлтэдые болон хүдэлмэрилэгшэдые эльгээгээ.

Домог түүхэтэ түрүүшын табан жэлнүүдэй үедэ Буряад орондо социалис үндэhэн хубилалтанууд хэгдээ: мүнөө сагай томо промышленность байгуулагдаа, хүдөө ажахы хамтадхагдаа, соёлой революци бэелүүлэгдээ. Энээнэй ашаар, ажахын болон соёл болбосоролой талаар гээгдэл дабагдажа, буряад арад бодото дээрээ адли тэгшэ эрхэтэй болоо hэн. Автономито совет республика байгуулhанай ашаар буряад арад бэгони хугасаа соо социалис наци болон бүрилдэhэн гээшэ. Совет арадуудай аха дүүгэй эбтэй эетэй бүлэ соо буряад арад эршэмтэйгээр ажаллажа, капитализмын шатые алгасан гаража, социализмда сэхэ дабшан ороhон байна.

Хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулгын үедэ Буряад орон экономико болон соёл болбосоролоо саашадаа улам хурдан түргэнөөр дэбжээн хүгжөөжэ, бүри дээдэ шатын хэмжээндэ гараа. Тиигэжэ социально-экономическа болон соёл болбосоролой хүгжэлтын хэмжээгээр ороной бусад республика болон областьнуудтай адли тэгшэ болоhон байна.

1977 ондо баталан абтаhан СССР-эй шэнэ Конституци дотор хүгжэлтэ түгэс социализмын бүхы үндэhэн шухала гол түйлалтанууд хуулита ёhоор баталагданхай. Совет арадуудай национальна гүрэн түрын хүгжэлтэшье Конституци соо баталан харуулагдаа. Түбэй хүтэлбэрилгые шангадхахатай хамта союзна болон автономито республикануудай эрхэ түлөөлэлгэ үргэдхэгдөө.

СССР-эй болон РСФСР-эй шэнэ Конституцинуудай ёhоор, автономито республикануудай үүргэ болон удха шанарынь дээшэлүүлэгдэбэ. ССР Союзай болон РСФСР-эй мэдэлэй асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаадалсаха эрхэ тэдэнэртэ үгтөө. Өөрынгөө газар дээрэ Союзай болон Россин Федерациин гүрэнэй засагай дээдэ органуудаар дамжуулан, ССР Союзай болон РСФСР-эй түлөөлэлгые бэелүүлгэдэ хамhалсажа, СССР-эй болон РСФСР-эй засаг түрын болон органуудай захиргаануудай шиидхэбэринүүдые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ эрхэтэй. Союзай болон РСФСР-эй мэдэлэй предприяти, эмхи зургаанууд болон организацинуудай ажал ябуулгые тааралдуулан хүтэлбэрилхэ, хинаха эрхэтэй. ССР Союзай болон РСФСР-эй эрхын гадаа тээ өөрынгөө мэдэлдэ байhан асуудалнуудые автономито республика өөрөө шиидхэхэ зэргэтэй. Эдэ эрхэ болон түлөөлэлгэнүүд 1978 ондо баталан абтаhан Буряадай АССР-эй Конституци дотор бэшэгдэнхэй.

Буряадай АССР мүнөө хадаа hайн хүгжэлтэтэй промышленностьтай, социалис хүдөө ажахытай экономическа томо комплекснуудай нэгэн болонхой. Буряад ороной соёл болбосорол бодото ёhоор hалбаран хүгжэнэ. Буряадай АССР ороной бусад регионуудай бүхы талын холбоо барисаа байгуулжа, харилсан туhалалсалгаяа саг үргэлжэ үргэдхэжэ, бэхижүүлжэ байдаг. Ю. В. Андроповой тэмдэглэhэнэй ёhоор, манай олон национальна орон дотор «Республикануудай аша туhань улам нягтаар ойртоно, тэдэнэр бүри үрэ ехэтэйгээр бэе бэедээ туhална, хоорондоо холбоо харилсаа байгуулха. Энээнэй ашаар Советскэ Союзай нацинууд болон арад үндэhэтэдэй зохёон байгуулхы хүсэлэл оролдолгонь нэгэн тээшэ шэглүүлэгдэнэ. Манай орон дотор социалис наци бүхэнэй али бүхы талаар хүгжөөгдэhэнэй ашаар тэдэнэр бэе бэедээ заатагүй ойртоно».

Буряадай АССР хадаа олон национальна республика мүн. Тиимэhээ манай республика эндэ ажаhуудаг бүхы арадуудай гүрэн түрэ мүн болоно. Областной партийна организаци КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, мүн «СССР-эй 60 жэл» гэhэн элидхэл дотор партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэhэн захяа заабаринуудые бэелүүлжэ, республикын бүхы национальностьнуудай ажалшадай аша туhые, зорилгонуудые болон тэдэнэй түлөөлэлгые таарамжатайгаар хангана, ажалшадые интернациональна үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хүсэл оролдолгоёо зорюулна.

Республикымнай ажалшад Буряад гүрэнэйнгөө 60 жэлэй ойе амжалта түйлалта ехэтэйгээр угтахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлээд, шармайн оролдожо байна.

Г. САНЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

ТҮҮХЭТЭ ФОТО-ЗУРАГ

ЭДИРШҮҮЛЭЙ ЗОХЕОХЫ ЭДЭБХИ ТУХАЙ

УРАН ЗОХЁОЛШО БА АЖАБАЙДАЛ

ДУУНАЙ СУУРЯАН ЗЭДЭЛҺЭЭР

Манай гэр бүлын альбом соо үбгэн буурал буряад хонишон Э. С. Санжиевта Михаил Иванович Калининай өөрөө Ленинэй орден барюулжа байһан хуушанай фото-зураг байба. Теэд ямар районой, ямар колхозой хонишон бэ гэжэ мэдэхын аргагүй. Э. С. Санжиев тухай мэдэхэ хүсэл түрэнэ. Ямар ондо, юу хэһэнэйнгээ түлөө тэрэ хүн иимэ үндэр хайрада хүртэһэн байгаа хаб?

Энэ фото-зурагые газетэдэ хэблээ һаа, республикын олон уншагшад, тэрэ хүнэй хүбүүд, басагад, түрэл гаралынь, илангаяа залуушуул танижа, мэдэжэ газетэдэ олон бэшэгүүдшье ерэжэ магадгүй гэжэ һанагдана.

Минии өөрымни түрэлхид үни хада наһа бараһан юм. Тиимэһээ энэ зурагые оло дахин хараһаншье һаа, ехэ анхардаггүй, тэрэ үедэ эжы, абаһаа һурадаг, асуудаггүй байгааб.

Б. ДАШИПЫЛОН.
Яруунын районой
«Победа» колхоз.

* * *

Нүхэр Б. Дашипылоной эльгээһэн фото-зураг ба асуудалда харюу үгэхыень манай газетын уншагша, үндэр шагналда хүртэгшэ үбгэжөөлэй нютагай хүн Д. Ц. ОЧИРОВТА хандаһан байнабди. Тэрэнэй үгэһэн харюу доро толилогдоно.

Би Бэшүүрэй районой Хаяа нютагта үдэһэн хүм. Эндэ «Улаан-Одон» гэжэ, урдань Разумовай нэрэмжэтэ колхоз байһан юм. Ажалда дүршэлтэй хүнүүдээрээ, баян дайда дэлхэйгээрээ, туйлаһан амжалтаараашье манай колхоз дайнай урдахи жэлнүүдтэ район соогоо, мүн республика дотороошье яһала суута гараһан түүхэтэй.

Социалис ажабайдал зохёон байгуулхын түлөө тэмсэлдэ асари ехэ амжалтануудые туйлаһан Коммунис партиингаа ЦК-да, Совет правительстводоо элидхэхээ буряад арадаймнай эрхим түрүү түлөөлэгшэд Эхэ оронойнгоо ниислэл — Москва 1936 оной январьда мордоһон юм. Январиин 27-до Кремль соо парти болон правительствын хүтэлбэрилэгшэд Буряадай ажалшадай делегациие угтан абаһан байна. Тэдэнэй тоодо манай колхозой эрхим хонишон Э. С. Санжиев оролсоо һэн. Тэндэ — Кремль соо СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Михаил Иванович Калинин ажалаараа шалгарһан олохон түрүүшүүлэй тоодо хонишон Эрдэни Санжиевта Ленинэй орден барюулаад, түрэл колхоздонь Совет правительство ашаанай «ГАЗ» түхэлэй автомашина бэлэглэһэн байна. Тэрэ үедэ колхоздоо автомашина бэлэг абаха гээшэ мүнөө сагайхитай жэшээлбэл самолет, вертолет абаһантай адлирхуу байгаа лдаа. Ушарынь юун бэ гэхэдэ, автомашинатай болоһон колхозуудые табан хургаараа тоолоод лэ дүүргэжэрхимээр байгаа. Тэрэ үедэ наһаараашье тухай, шүдэгэрхэн һахалтайнууд, золтой хоёр үбгэжөөлнүүд: нэгэниинь М. И. Калинин Ленинэй орден барижа байһан, нүгөөдэнь — Э. С. Санжиев — ажалша хүдэр гараараа угтан, үндэр шагнал яһала үзэжэ, хаража байна. Тэрэ фото-зураг айл бүхэнэй ханыншье, альбомойшье гоёлто болобшо һэн. Зарим айлнуудта мүнөөшье хүрэтэр хадагалаатай байһаар. Энэ фото-зураг гансашье Бэшүүрэй районой нютагуудаар тараа бэшэ, харин бүхы орон соогуур хаа яанагүй тараһан суутай. Юундэб гэхэдэ, энэ фото совет хүнүүдэй һанаанда ехэ тааран, шэнээр тогтоогдоол. саашадаа аршаан булагтал дэлбэрэн һалбаржа байһан байдалые элирүүлһэн, партиин ба гүрэнэй түлөөлэгшэдэй арад зонтоёо таһаршагүй нягта холбоо барисаатайень элирүүлээ бшуу. Тиихэдэ Бэшүүрэй районой «КИМ» колхозой түрүүлэгшэ байһан Д. Г. Гомбоев манай нютагай хонишон Э. С. Санжиев хоёр бэшэ нүхэдтэеэ Москвада айлшалаад, нэгэ доро нютагаа бусажа ерээ һэн. Шэбэртэдэ, Хаяада суута гараһан нүхэдтөө зориюулһан, угтамжын ехэ найр, наадан болоһон юм. Эрдэни Самбуевич республика соогоо Ленинэй ордендо эгээ түрүүн хүртэгшэдэй нэгэн байһан юм. Ленинэй орден нюдөөрөө хараха, гартаа барижа үзэхэ, һонирхолтой патефоной гоё һайхан дуу шагнаха гэһэн хүнүүд Ара-Хэрээтэһээ, Хайсагарһаа, Алташаһаа, Ара-Харланһаа, Еэгэй-Адагһаа болон бэшэ-бэшэ нютагуудһаа айлшалан ерэгшэ һэн. Уданшьегүй бэлэгэй автомашина эльгээгдэжэ бэлэй. Хаяада ерэһэн автомашинын жолоошын орлогшоор орденто Санжиевай хүбүүн Цыренжап хүдэлөө һэн. Хожомоо тэрэ хүн яһала нэрэтэй, солотой жолоошон болоод, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаад, нютагаа бусажа ерэнэнэй һүүлээр хэдэн арбаад жэлдэ жолоошоноор ажаллаад, пенсидэ гараһан намтартай.

Эгээл энэ үедэ гансашье Шэбэртэдэ бэшэ, мүн манай Хаяа нютагта баһал иимэ дуун тараа һэн:

Урдуурамнай гүнгөөшэ
Улаан галтан юун гээшэб?
Улаан галтан гээшэмнай
«Улаан-Одонон»
автомобиль.
Улад зондоо суурхаһан
Орден Ленинтэй
хэн гээшэб?
Орден Ленинтэй
гээшэмнай
Алдарта хонишон
Санжиев.

Нютагайнгаа түрүүшүүлые магтажа дууллаһан дуун ехэл һайн гээшэ. Нэгэдэхеэр, энэ дуун хадаа ургажа ябаһан залуушуулда домог болон үлэнэ. Хоёрдохёор, түрэл нютагай түүхэдэ, тэрэ сагай суута гараһан хүнүүдэй намтарта нэмэри хуудаһан болоод хадагалагдана ха юм.

Э. С. Санжиев юумэндэ ехэ зобомгой, ажал хэрэгтээ харюусалгатай, амаржа, миин һуужа шадахагүй хүн байһан юм. Багаһаа хонишо баяшуулэй барлаг ябаһан, халуун, хүйтэниие яһала үзэһэн, хара ажал нюрганайнгаа бүхытэр хэһэн хүн. Сүлөө гараһадаал хонинной, үхэрэй фермээр ябадаг, колхозниигуудые, эхэнхидээ залуушуулые, өөрынгөө баян дүршэлдөө һургадаг, заабари үгэдэг һэн.

Дайнай урдахишье, дайнай үедэшье, мүн дайнай һүүлэн жэлнүүдтэ «Улаан Одон» колхоз һуури байдалаа олоһон шадалтайхан ажахы болоо һэн. Ударидалгын дүршэлтэй, шадамар бэрхэ коммунистнууд Ц. Жамбалов, Л-М. Зандаков, Б. Зандаков, Ажалай Улаан Тугай орденто Ц-Д. Итыгилов, партиина эхин организациин секретарь, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто, хожомоо томодхогдоһон Ждановай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ С. Бадмаев болон бусад колхозые хүтэлбэрилэгшэ һэн. Тэрэ үедэ гектар бүриһөө 12—13 центнер тарла хуряажа абадаг болоо һэмди.

Тэрэ сагһаа хойшо хаяагайхид Э. С. Санжиевай эхи табиһан алдар солые алдаагүй гэхэдэ болоно. Энгэртээ Ленинэй орден яларуулһан, суута кукурузашан Жамса Цоктоев, Ажалай Улаан Тугай орденой кавалернууд болоһон һаалишад Цыпилма Шодоева, Елизавета Цыдыпова бултадаа энэ нютагһаа алдаршаа юм.

Д. ЦЫРЕНОВ.

«ТАЛЫН НАРАНАЙ» ЭЛШЭНҮ[...]

Түгныы тала үргэн, баян даа. Энэ талада наранаше хэмһээ хурсаар шараһан шэнги байдаг. Гэбэшье энээхэн «Талын наранай» элшэ эдирхэн үхибүүдэй зүрхэ сэдьхэлые юунһээшье үлүүгээр гэрэлтүүлнэ, дулаасуулна гү гэжэ һанахаар.

«Талын наран»... Энэмнай Мухар-Шэбэрэй районой Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулиин буряад уран зохёолой-драматическа кружогой нэрэ мүн. Энээхэн кружок 60-аад онуудта эмхидхэгдэһэн юм. Тэрээнһээ хойшо олохон лэ һурагшад түрэл хэлэнэйнгээ уян нугархайе, гүн гүнзэгые эндэ мэдэжэ абаһан байнад. «Талын наранай» нүлөө ниилээд ехэ юм. Буряад хэлэнэй, литературын багша Балдама Шагдановна Цыдыпцыренова энэ кружогые олон жэлдэ хүтэлбэрилжэ ябана.

«Талын наранда» 6—10-дахи классуудай хорёод һурагшад ябадаг. Кружогой гэшүүдэн хэдэг хүдэлмэри олон янзын. Нэн түрүүн буряад арадайнгаа аман үгын баялигые шэнжэлдэг. Тиихэдээ нютагайнгаа үбгэд хүгшэдһөө үльгэр онтохонуудые, таабаринуудые, оньһон, хошоо үгэнүүдые, үреэлнүүдые, дуунуудые болон арадай аман зохёолой бусадшье зүйлнүүдые бэшэжэ абадаг. Һүүлээрнь эдэ суглуулһан зохёолоо шэнжэлжэ үзэжэ эхилдэг. Тиихэдээ нэн түрүүн бэшэжэ абаһан аман зохёолоо жанр жанраарнь хубаажа, тус тустань альбом соо бэшэнэ. Тиигээд иимэрхүү зохёол хаана, ямар согсолборн соо ороһон байнаб гэжэ бэдэрдэг, һүүлээрнь ямар нэгэн аман зохёол нютаг нютагуудта иимэрхүү байна гү, али ондо ондоо байна гү гэжэ тобшолдог. Энэ хүдэлмэринь удаахан саг соо үнгэргэгдэдэг юм, теэд хаанашье толилогдоогүй, шэнэ һониин зохёолой дайралдабал, газетэдэ эльгээдэг.

— Эдиршүүлэй түрэл хэлээ шудалан үзэхэдэ, энэ хүдэлмэри ехэл туһа хүргэнэ гээшэ. Нэгэдэхеэр, түрэл хэлэнэйнгээ баялигые: уран хурса, уян нугархай байһыень пайса ойлгожо абана. Хоёрдохёор, аман зохёол суглуулжа, тэрэнээ шудалан үзэжэ байхадаа, һурагшад шэнжэлхы хүдэлмэриин түрүүшын амта абанад. Тиигээд өөһэдынь бэшэжэ абаһан дуун, оньһон үгэ, таабари болон бусадшье зохёол хадаа сэдьхэл зүрхэндэнь шэнгэн ороно, хэзээдэшье мартагдашагүй баялиг болоно. Тус зохёолоо һурагша найруулга, изложени соогоо хэрэглэжэ шададаг болоно гэшэ, — гэжэ Балдама Шагдановна хөөрэнэ.

«Талын наран» гэжэ кружогойхид арадай аман зохёол суглуулхынгаа хажуугаар, өөһэдөөшье гуурһанайнгаа хурсые туршаад үзэдэг ааб даа. Бэшэһэн юумэнүүдээ хоорондоо зүбшэн хэлсэжэ, эрхим һайнуудыень хананынгаа газетэдэ, мүн районойнгоо болон республикынишье газетэдэ толилуулһан ушар бии байна. Нютагайнгаа хүбүүн, элитэ поэт Г. Г. Чимитовтэй кружогой гэшүүд нягта холбоотой. Гунга Гомбоевичтой элэмнай хирэ-хирэ болоод лэ уулзажа, хөөрэлдэжэ, хэжэ байһан юумэеэ харуулжа байдаг. Поэт эдир бэшэгшэдтэ элдэб зүбшөөл заабаринуудые үгэдэг ааб даа. Поэдэй бэлэглэһэн фото-зурагууд, номууд буряад хэлэ, литературын кабинет соо выставкэдэ табяатай байдаг.

«Талын наран» гэжэ кружогойхид түрэл оронойнгоо түүхээр, ажалша малша хүнүүдээр ехэтэ һонирходог. Мүнөө жэлдэ кружогой гэшүүд бүхы хэжэ байһан хүдэлмэриеэ СССР-эй болон Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулна. Тиимэһээ буряад хэлэ, литературын кабинет соо «Нютагай түрүү малшад» гэһэн ехэ стенд бэлдэнхэй. Жэшээнь, эрхим хонишодой нэгэн Д. Б. Дашибыловагай ажалай намтар тухай ехэ зохидоор 8-дахи классай һурагша Черникова Туяна бэшэһэн байна. Мүн баһа бэшэшье хонишодой, һаалишадай дүрэ зурагууд, хүдэлмэриин дүнгүүд харуулагданхай. Суута снайпер Ц-Д. Доржиев тухай ехэ материал суглуулагданхай. Эндэ фото-зурагууд, нүхэдэйнь болон түрэл гаралайнь геройн тухай хөөрөөн магнитофоной миндаһан дээрэ буулгагдан бэшэгдэнхэй.

— Һурагшадые түрэл орондоо дуратай болгохын тула ажалша, малша зоноороо омогорхожо ябахын тула эдэ бүхы хүдэлмэри хэгдэнэ, — гэжэ Б. Ш. Цыдыпцыренова «Талын наранай» зорилгые тайлбарилна.

«Талын наран» гэжэ уран зохёолой-драматическа кружогой гэшүүд өөһэдынгөө хүсөөр зүжэгүүдые найруулан табидаг байгаа. Буряад литературын үндэһэ һуури табигшадай нэгэн Х. Н. Намсараевай «Тайшаагай ташуур» гэһэн зүжэгынь, «Тахуунай», «Тиимэ байгаа» гэһэн зохёолнуудаарнь багахан сценкэнүүдые найруулан табиһан байна. Мүн баһа Ц. Шагжинай «Түрүүшын жэл», Г. Чимитовэй «Балдан» гэжэ зохёолнуудые харуулаа. Тиихэдэ «Талын наран» гэжэ кружогой дэргэдэ кукольна театр эмхидхэгдэнхэй. «Улаан малгайтай ухамай Тархай» гэжэ зүжэг Н. Ш. Цыбановай ударидалга доро кукольна театрай эдир артистнууд табиһан байна. Эндэ республиканска кукольна театр ехэ туһа хүргөө гээшэ. Тус театр 1980 онһоо хойшо «Талын наран» гэжэ кружогто шеф ёһоной туһаламжа үзүүлжэ эхилһэн юм. Мэнэ һая Хушуун-Үзүүрэй һургуулиин һурагшад Улаан-Үдэ хото шефүүдтээ айлшалжа, хайшан гэжэ куклануудай зүжэг харуулхые заалгажа ерээ.

«Талын наран» гэжэ кружогой хүдэлмэриие хараад үзэхэдэ, ехэ олон һалбаритай. Арадай аман зохёол суглуулна, зохёохы ажалшье эрхилнэ, зүжэгүүдые табина, буряад зохёолнуудай удхаар зурагууд зурагдана[...] дэ өөһэдын фотогра[...] бии.

— Эндэ нэгэн [...] бии юм даа, — г[...] дама Шагдановна [...]

— Ямар нюуса [...] гэжэ һонирхоходом[...]

— Һурагшадай [...] мэлзэл, — гэжэ [...] һэн. Тон лэ зүб [...] мэлзэл. Теэд энэ[...] лые бии болгохын [...] рагшадай һанал [...] зүрхэ сэдьхэлые [...] ла хэды ехэ оролдо[...] хэхэ хэрэгтэй гээш[...] Цыдыпцыренова[...] кружогой гэшүүдэй [...] элдэбын лэ мэргэж[...] нүүд урган гаран[...] ханьше байха. Эндэ [...] нишод, механиза[...] багшанар, хүдөө а[...] гэжэлтэд, артистнууд[...] Тэдэнэй нэгэн, Ажала[...] Тугай орденто гүр[...] ряад драмын акад[...] театрай артист Б[...] баев иигэжэ хөөрэ[...]

— Би һургуул[...] жа байхадаа, физи[...] матикада дуратай [...] хүм. Гэбэшье 8-дах[...] һуража байхадаа, [...] наран» гэжэ круж[...] даг болоод, һанал [...] тад ондоо тээшээ [...] жэгүүдтэ наада[...] гуурһаланьшье турш[...] болоо һэм. «Талы[...] хадаа намда искус[...] терaтурын харгые [...] һэн түрүүшын элш[...] Энэ харгыда гар[...] ша Балдама Шагда[...] дыпцыреновада доро[...]

Мүнөө энэ круж[...] даг һурагшадай [...] лоод, хаанашье ябе[...] дэгдэзэгүй байна. [...] «Талын наранай» [...] элшэ һанаан бодол[...] хэ сэдьхэлдэнь хо[...] жа байха ааба г[...] хаар.

П. ЦЫРЕН[...]
Буряадай багшанар[...] жэл дээшэлүүлгын [...] дай буряад хэлэнэй [...] методист.

ТООСООТО ХАРАЛГА

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Улаан-Үдэ хотын уран һайханай коллективүүдэй тоосоото концерт Ажалай Улаан Тугай орденто Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Гүрэнэй Буряад драмын академическэ театр соо үнгэргэгдэбэ.

Энэ харалгада городоймнай гурбан районой предприятинуудай, дээдэ һургуулинуудай болон бусадшье эмхинүүдэй уран һайханай коллективүүд хабаадалсаа.

Тоосоото концертын үдэшые Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто багшанарай институдай «Байгалай долгинууд» гэжэ дуу хатарай ансамблиин «Баруун шугы» гэһэн вокально-хореографическа композициияар нээһэн байна. Соёл-гэгээрэлэй училищиин «Найдал» гэжэ дуу хатарай ансамблиин дуушан Р. Тимофеевагай гүйсэдхэһэн яхад арадай «Тундра» гэжэ дуун олондо һайшаагдаа. Нэхиин сэмбын комбинадай «Забайкальская россиянка», авиационно заводой «Байкальские зори», мяха-консервын комбинадай «Багульник» гэһэн дуу хатарай арадай ансамбльнууд уран гоё, гүнзэгы удхатай программаараа сугларагшадые баясуулаа. «Теплоприбор» заводой слесарь В. Матвеев Буряадай АССР-эй арадай поэт Николай Дамдиновай «Эсэгын нэрэ» гэжэ поэмэһээ хэһэг уран гоёор уншаа.

Концертын хоёрдохи отделение Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын врач Г. Доржиев Мустай Каримай «Я — россиянин» гэһэн шүлэгөөр нээгээ. Арадай фольклорно «Уряал» гэжэ ансамбль амаршалгын ёохорые ирагуу һайханаар хангюурдажа, харагшадай нюдэнэй шэмэг, шэхэнэй хужар болоо.

Л. Дербеневой үгэ дээрэ Б. Ямпиловай зохёоһон «Спасибо Родине — России» гэһэн дуугаар уран һайханай городской харалга түгэсөө.

Х. ДАРМАЕВА.

«ТҮРЭЛ МИНИИ ХЭЛЭН[...] ТҮБИ ДЭЭРЭ ХОСОРХОГҮЙ[...]

Эдэ мүрнүүд Юван Шесталовай «Тайлгата поэмэһээ» абтаа юм. «Минии хэлэн вождьнуудай, дипломадуудай, газар дэлхэйн хэлэндэ гүрэлдэн оронхой», — гэжэ тэрэ омогорхон бэшэнэ.

Шесталов — багахан. Хойто зүгэй оройдоо найман мянган хүн зонтой манси арадай хүбүүн. Революциин урда тээхи этнографууд «ютэмсын шараһаа анирггүйгөөр заатагүй үгы болохо» гэжэ мансинууд тухай «уридшалан» хэлэдэг байгаа. Мансинууд үхэжэ байһан арад һэн...

Шесталов совет үе сагта түрөө. Тайга соо оршоһон өөрынгөө нютагһаа һураха гэжэ Ленинград зорижо ошоһон юм. А. И. Герценэй нэрэмжэтэ Педагогическа институдта ороо. Тэндэнь 30-аад онуудта Хойто зүгэй арадуудай факультет нээгдэһэн байгаа.

Агуу ехэ ород болон дэлхэйн соёлые шудалан, Пушкинай, Блогой поэзиие гоёшоогоод, Шесталов түрэл хэлэн дээрээ шүлэг зохёожо туршаһан байна. Арадаймни хэлэн гэнтэ тон үгытэй, манай үе сагта ажаһуудаг хүнэй орёо хүшэр һанал бодолые харуулжа бирахагүй байха аалам гэһэн һэжэгтэ түрүүшээр дайлгдаһан юм. Рифмэнүүд олдохо юм гү? Манси хэлэн дээрэ хэншье шүлэг бэшэжэ үзөөгүй байгаа бшуу. Имагтал манси яһатанай аман зохёол гэжэ байгаа.

Рифмэнүүдшье олдоо. Хүбүүн шүлэг бэшэжэрхёо. Поэтическэ түрүүшынь туршалганууды Ленинградай поэт Михаил Дудин оршуулаа. Түрэл хэлэн дээрэнь барлагдаһан түрүүшынь номуудай редактор хадаа ород эрдэмтэ, манси хэлые шэнжэлэгшэ Алексей Баландин байгаа.

Мүнөө Шесталов манси, ород хоёр хэлэн дээрэ тэгшэ бэшэдэг, бодомжолдог. Шүлэгүүдынь, поэмэнүүдынь прозонь манси, ород, украин бусад хэлэнүүд дээрэ дүн хамта долоон миллион хэһэгээр хэблэгдэнхэй. Шесталовай шүлэгүүдые Венгридэ, Финляндида оршуулдаг. Эдэ оронуудта тэрэнэй зохёолнуудые илангаяа һонирходог юм: манси хэлэн хадаа венгр, финн хэлэнүүдтэл адли, угро-финскэ бүлэгтэ хабаатай бшуу. Шесталовай зохёолнууд бусадшье олон оронуудта мэдээжэ болонхой, аа даа.

«Сибириин түргэн хубилалта» гэһэн шэнэ номынь һаяхан хэблэгдээ. Энэ хадаа публицистикын болон поэзиин худхарһан өөрсэ янзын зохёол. Сибириин шэнэлэгдэһэн шарай тухай ододолоо Шесталов уншагшадтаа хэлэнэ, Хойто зүгэй арадай соёл болбосорол тухай бодомжолно. Мүнөө промышленна томо район болошоһон Ханты-Мансин автономито округто болоһон хубилалтануд тухай тэрэ бэшэнэ.

— Поэт хүнэй зорилго ямар гэжэ та харадагта? — гэжэ поэдһээ асуунаб.

— Түрүүшээр минии зорилго тиимэшье ехэ байгаагүй. Хойто зүгэй дууе уншагшадта дуулгаха, ажабайдал үльгэр хоёрой зэргэшэн оршодог сагаан тайга тухай хөөрэхэ гэһэн байгааб... Түрүүшээр зорилгомни иимэ байгаа юм. Һүүлдэнь дэлхэйн болон литературануудай туйлаһан туйлалтануудтай танилсаад байхадаа, ямаршье литературын харуулха гол шухала юумэн хадаа, Хойто зүгые абажа үзэбэл, экзотикые бэшэ, харин хүниие харуулха ёһотой гэжэ ойлгоо һэм. Совет оронои Хойто зүгэй болон Алас-Дурнын түрүүшын уран зохёолшодой номууд тиимэ хүниие харуулаа. «Тайлгата поэмэеэ» бэшэжэ байхадаа, би имагтал энээниие һанаандаа хэһэн хүм: «Шэнэ үндэр дээрэ гараад зогсоном, шэлжэрхэй, орёо оршон тухайда дууланаб». Урдань би манай манси хадануудай оройдо зогсоод, тэдээн дээрэһээ сийрохон оршоһон юумэнүүдые обёордог байгааб. Харин мүнөө минии угсаатанай газар уһые [...] риинешье, тон юры[...] ги һаа, тон орёо [...] дэлхэйе би ухаан[...] багтааһаб...

— Ёһотой уран[...] шо ямар шэнжэ [...] раа илгардаг гээш[...]

— Миниихэр, [...] халань гэхэдэ, өөр[...] лойтой байха ёһото[...] дайха-мадайха бэшэ, [...] үгэ соо багтаһан [...] лоо зохёолшо хүн [...] ха зэргэтэй.

— Литературын [...] кусствын национал[...] гаа тухай асуудал[...] раар ойлгодогота?

— Өөрынгөө [...] арадай һанал бод[...] шагшадта хүргэхэ [...] шухала гэжэ эли [...] Зүгөөр үндэһэн [...] шые үлүүсэ тобойлг[...] даа барин һайрхах[...] буруу гэжэ һанадаг[...] жэлнүүдэй туршада[...] абари зангай ашаар[...] болгогдоһон эрхимэ[...] юумые үлөөхэ шуу[...] рэнээ наринаар са[...] дүй тээшэ дабшаха [...] бди.

Хэдэн жэлэй [...] угро-финскэ бүлэгэй[...] нүүдые шэнжэлдэг [...] тэдэй уласхоорондын [...] гресс Будапештдэ [...] лэй. Манси яһатанд[...] ваци шэнги юумые [...] соонь бии болгохо [...] байгаа, тэрэгүйдэ [...] өөрсэ янзын шэнж[...] рые энэ арад гээхэ[...] гэжэ ФРГ-һээ ерэһ[...] эрдэмтын хэлэһые [...] Энэнь юун гэһэн [...] Манси яһатаниие [...] дынь байдалда, [...] революциин урда т[...] байгаа һэм, тэрэ [...] үлөөхэ гэһэн һэдэл[...] аб даа.

Ородой болон бу[...] хэйн соёл болбосор[...] хим бүтээлнүүдтэй [...] сангүйгөөр, [...] оюун орьёлдо Хойт[...] арадууд заяандаа[...] хэгүй һэн гэжэ б[...] шоб.

Ольга МАРТЫН[...]

Байгал дээрэ...
П. БУРМАКИНАЙ фото.

ШЭНЭ ПАРКДА!

Һаяхан Хэрэн тосхондо соёлой болон амаралтын шэнэ парк нээгдэбэ. Тосхоной тэг дунда оршоһон тэрэ парк соо хэдэн янзын модод болон һөөгүүд һуулгагдажа ургуулагдаһан юм. Тэндэ ороходо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаһан нютагай сэрэгшэдэй дурасхаалда бодхоогдоһон хүшөөнүүдэй ансамбль эгээн түрүүн угтана. Асфальтаар хушагдаһан зүргэнүүдтэй паркда хатар наадаанай талмай, бильярд наадаха гэр бии юм.

Субботын болон амаралтын үдэрнүүдтэ эндэ дуу, хүгжэмэй инструментальна ансамблиин хүгжэм доро хатар наадан эмхидхэгдэжэ байха юм. Харин бильярд наадаха гэр үдэрэй 3 сагһаа үдэшын 7 саг болотор хүдэлнэ. Үндэр добо дээрэ урданай найман ханатай буряад гэрые дууряажа бариһан томо гэр бии. Эндэ районой түүхын болон хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей нээгдэнхэй. Мүн шэнэ парк соо зунай кинотеатр хүдэлхэ.

Саашадаа энэ парк соо карусель, тир баригдахаар харааалагдана.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Эбтэй ажал эмхитэй» — түрүү бэшэг. «Хабарай тарилга-83: Эдеэ хоолой программа бэелүүлгын эшэ үндэһэн» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Амжалтатайгаар ябажа ерэгты» — Ч. Гомбонай хэһэн хөөрэлдөөн.

Хоёрдохи хуудаһан тематическа, бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ зорюулагдана. «Эзэн ёһоор» — С. Верховкиной статья. «Амжалтаа арьбадхахын түлөө» — В. Бадмаевай статья. «Минии зогсолто хэды шэнээн гарзатайб?» — Н. Федотовой корреспонденци. «Нёдондо жэлэйнгээ алдуунуудые хараадаа абан...» — С. Андрусенкын статья.

Гурбадахи хуудаһанда. РСДРП-гэй Хоёрдохи съездын 80 жэлэй ойе угтуулан. «Ленинскэ «Искрагай» гэрэл» — ТАСС-эй материал. «Замбуулинай айлшан» — ТАСС-эй мэдээсэл. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботын үдэрэй галхан».

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Физкультура эрхилэгшэдтэ заабаринууд. 10.05 — РСФСР-эй уран һайханай коллективүүдэй концерт. 10.35 — «Спортлотогой» 20-дохи тираж. 10.45 — «Таанадта, түрэлхид!». 11.15 — «Вечный зов» — олон серитэй уран һайханай фильм. (2-дохи хубинь) «Огонь и пепел» — 3-дахи сери. 12.20 — «Юрэ бусын һонирхолтой юумэн». 12.50 — «Арадай аялга дуунууд». 13.00 — Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 13.30 — Шэнэ һонин (буряадаар). 13.40 — Буряад хэлэнэй хэшээлнүүд. 14.20 — «Владимир Чечеров» — киноочерк.

Москва. 14.45 — Арадай уран бэлиг тухай телепрограммануудай уласхоорондын «Һолонго» гэһэн V фестиваль. (Ирак). 15.10 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 15.25 — Боксоор Европын чемпионат. Болгариһаа дамжуулагдаха. 17.20 — Мультфильм. 17.30 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой электро-хүгжэмэй ансамблиин концерт. 18.00 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 18.30 — «Ан амитадай аймагта». 19.45 — Эб найрамдал хамгаалха совет комитедэй түрүүлэгшэ Ю. А. Жуковай хөөрөөн. 20.30 — «Серано Де Бержерак» — зүжэг. 22.00 — «Время». 22.35 — Зүжэгэй ургэлжэлэл. 24.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Жальгирис» (2-дохи тайм). 00.45 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 11.45 — «Ахалагша классайхид» гэһэн клуб. 12.30 — Ородой шудхагшадай искусство тухай.

Улаан-Үдэ. 14.45 — [...] фильмүүд.

Москва. 15.30 — [...] джанай телестудиин [...] ма. 17.00 — «Аяншал[...] клуб». 18.00 — «Углөөн[...] то» — хүгжэмтэ да[...] 18.30 — Баримтата [...] 18.50 — Классическа [...] тын үдэшэ. 21.00 — [...] лан нойрсогты, [...] 21.15 — Уласхоорон[...] жэлэл. 21.30 — [...] киоск». 22.00 — «Врем[...] — «Странные взросл[...] уран һайханай филь[...]

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕ[...]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-03, зам редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта — 2-69-58 культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2—60—91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.
Н-04486. Заказ № 113. Индекс 04649.